

Saklı Miras

İzmir Sinagoglarının Törenselsel
Tekstil Koleksiyonu

Bracha Yaniv ve Tamar Shadmi

Saklı Miras

İzmir Sinagoglarının Törenselsel
Tekstil Koleksiyonu

Bracha Yaniv ve Tamar Shadmi

Mordechai Kiriaty Vakfı, Tel Aviv

2023

Mordechai Kiriaty Vakfı
Kikar Habimah 4, Tel Aviv, 6425324
kmk@netvision.net.il

Uluslararası Koordinatör
Uri Bar-Ner

Fotoğraflar
Sami Solmaz

Çeviren
Yudit Sevinir

Tasarım ve Dizgi
Nitsa Bruck

Baskı ve Cilt
AlkoPrint, Kudüs, İsrail

Her hakkı saklıdır.
Bu yayının hiçbir kısmı, Mordechai Kiriaty Vakfı'nın
yazılı izni olmaksızın herhangi bir şekilde
çoğaltılamaz, bir erişim sisteminde saklanamaz,
başka bir dile tercüme edilemez

Mordechai Kiriaty Vakfı,
İzmir törensel tekstil koleksiyonunun korunması
ve yayınlanması için girişimde bulunmuş
ve tanıtım çalışmalarını yürütmüştür.

Konservasyon projesi
Helsinki, Finlandiya'daki
Metropolitan Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nin
Tekstil ve Organik Materyal Konservasyon Uzmanlığı
Konservasyon Lisans Programı
tarafından gerçekleştirilmiştir

İçindekiler

Giriş	5
İzmir'in Törens el Tekstil Eserleri	12
Bir Yahudi Topluluğunun Hikâyesi	
İthaf Yazıtları	73
İzmir Tekstil Projesi	125
İzmir Yahudi Tekstil Mirasının Arka Planı ve Konservasyonu, 2012–2020	
Kaynakça	135

Giriş

Bu kitap; İzmir'deki tarihi sinagog bölgesinin konservasyon ve restorasyonuna yönelik kapsamlı bir proje çerçevesinde, sinagoglardaki 352 törens el tekstil koleksiyonuna odaklanan altı yıl süreli konservasyon ve restorasyon çalışmalarının sonucudur. Mordechai Kiriaty Vakfı; kültür mirasını yok olmaktan kurtarmanın önemini vurgulamak, İzmir'deki Yahudi geleneklerine ışık tutan törens el tekstil eserleri tanıtmak ve erişilebilir hale getirmek amacıyla bu kitabı yayınlamaya karar vermiştir.

1492'de İspanya hükümdarları Ferdinand ve Isabella, Hristiyanlığa geçmeyen tüm İspanya Yahudilerinin sınır dışı edilmesini öngören bir ferman yayınlamıştı. Bu kararla birlikte İspanya Yahudilerinin Orta Çağ'daki altın çağı sona erdi. Buna karşılık, Osmanlı Padişahı II. Bayezid, İspanya'dan sürgün edilenlere İmparatorluğun kapılarını açtı; o dönemdeki Katolik Avrupa ülkelerinin aksine Yahudilere ibadet özgürlüğü tanıdı. İzmir'e gelen Yahudiler müreffeh bir topluluk kurdular; bu durum yakın ve uzak bölgelerde zulüm gören Yahudileri de İzmir'e gelmeye teşvik etti. Böylece eski İspanya Yahudi mirası İzmir'de korunmuş oldu. Yangın ve depremlerde zarar görmeyen tarihi sinagoglar, İspanya Yahudilerinin geleneklerini ve İzmir'e taşıdıkları mimari üslubu yaşattı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Yahudilere tanıdığı ibadet özgürlüğü sayesinde bugün İzmir'de birbirlerine bitişik inşa edilmiş benzersiz bir sinagoglar semti

bulunmaktadır. İzmir Yahudileri tarafından inşa edilen onlarca sinagogdan bugün sadece on üçü ayakta kalmıştır; dokuz tanesi eski İzmir'in dünyada eşi benzeri olmayan bu özel bölgesinde toplanmıştır. Diğer Avrupa şehirlerinden farklı olarak Yahudilere yapılan zulüm sırasında yıkılmamalarına karşın, zamanın yol açtığı tahribat ve geçmişteki doğal afetler, bugün ayakta olan sinagogların varlığını tehlikeye atmaktadır. İzmir'deki küçük Yahudi topluluğu bu yapıların restorasyon ve bakımını üstlenecek durumda değildir. Bu şartlar altında İzmir Yahudilerinin bu önemli maddi ve sanatsal mirası yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir.

Bu eşsiz mirası koruyup yaşatmak için seferber olan Mordechai Kiriaty Vakfı, İzmir'deki tarihi sinagoglara ve İspanya'dan sürgün edilen Yahudilerin travmatik öyküsüne ilişkin küresel farkındalığı arttırmak amacıyla bir proje başlatmıştır. Bu çerçevede, Osmanlı İmparatorluğu'nun Yahudilere gösterdiği hoşgörü sayesinde 17., 18. ve 19. yüzyıllarda Yahudi kültür ve cemaatlerinin İzmir'de gelişmesi, yine bu hoşgörülü tavrın İzmir'deki Müslüman toplum ile Yahudi cemaati arasında müreffeh ekonomik ilişkilerin yolunu açması gibi konuların uluslararası topluma tanıtılması öngörülmektedir.

Merhum Mordechai Kiriaty'nin anısına kamusal ve kültürel projeleri teşvik etmek amacıyla İsrail'de kurulan Mordechai Kiriaty Vakfı, sinagog kompleksindeki tarihi binaların kültürel potansiyelini yaşama geçirmek amacıyla bir restorasyon ve koruma projesi başlatmıştır. Girişimin temel amacı, kompleksi İzmir'deki İspanya Yahudi mirasına ışık tutacak bir ziyaretçi merkezine dönüştürmektir. İzmir'deki Yahudi topluluğuyla iş birliği içinde oluşturulan proje, İzmir belediyesinden de destek almıştır. Cemaat başkanı ve belediye

başkanının onayının ardından Vakıf, uluslararası toplumdan destek almanın, projenin uluslararası bir proje olarak tanınmasına bağlı olduğu anlayışıyla altyapı hazırlamaya başlamıştır.

Vakfın Yahudi tarih ve sanatı, müzecilik, mimari koruma, tekstil koruma, tarihi kitaplar gibi alanlarda danışman ve akademik uzmanlardan kurulu bir ekip oluşturmasının ardından, sinagogların restore edilmesi, sinagog kompleksinde bir ziyaretçi merkezinin kurulması, İzmir Yahudi topluluğunun tarihi ve Osmanlı İmparatorluğu dahilindeki mirasını anlatacak bir müze kurulmasına ilişkin kavramsal plan ve profesyonel ilkeler ekip tarafından belirlenmiştir. Buna paralel olarak Vakıf, mimari konservasyon, mühendislik konservasyonu, duvar resmi konservasyonu ve tekstil konservasyonu alanlarında uzmanlardan oluşan bir icra komitesi kurmuştur. Komite üyeleri, koruma ve restorasyon çalışmalarına yardım sağlarken, bu kitapta anlatılan tekstil koleksiyonuna ilişkin çalışmaları belgelemek üzere İzmir'e gönderilmiştir.

Çalışma eşzamanlı olarak iki düzeyde yürütülmüştür: Birincisi; projenin turizm ve ekonomiye yapacağı katkı vurgulanırken, restorasyonun ardından bir ziyaretçi merkezi ve müze kurulması hakkında Yahudi topluluğu, belediye yetkilileri (İzmir ve Konak) ve hükümet yetkilileri (Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı) arasında farkındalık yaratmaktı. İkincisi ise, uluslararası bağlantılar kurarak İzmir Yahudilerinin kültür mirası hakkında küresel farkındalık yaratmaktı.

Bu faaliyetler neticesinde birçok uluslararası kurum ve kuruluş ile ilişkilerimizi geliştirdik. Etz Hayim Sinagogu **ABD Büyükelçiler Fonu**'nun yardımıyla yıkılmaktan kurtarıldı. İzmir Projesi **Avrupa Yahudi Müzeleri Birliği**'ne (AEJM),

Mordechai Kiriaty Vakfı ise **Avrupa Yahudi Kültür ve Mirasını Koruma ve Geliştirme Derneği'nin** (AEPJ) yönetim kurulu üyeliğine kabul edildi. Londra merkezli **Yahudi Mirası Vakfı**, Etz Hayim Sinagogu'nu Avrupa genelinde incelenen 3200 mekân arasında en önemli 16 Yahudi mirasından biri olarak seçti. **Almanya Dışişleri Bakanlığı**, Hevra Sinagogu'nun kurtarma çalışmalarına destek verirken, **Dünya Anıtları İzleme Örgütü** İzmir'deki tarihi sinagog bölgesini risk altında bulunan uluslararası miras olarak belirledi. Etz Hayim Sinagogu'nun restorasyon ve konservasyon çalışmalarına destek veren **İZKA** (İzmir Kalkınma Ajansı) ile de iş birliği yapıldı. İzmir hahamlarına ait Tevrat kütüphanesinin araştırılması ve korunması amacıyla **İsrail Milli Kütüphanesi** ile iş birliği gerçekleştirildi. Son olarak, Kudüs İbrani Üniversitesi'ndeki **Yahudi Sanatı Merkezi** ile bağlantılar kuruldu.

İzmir'in eski bölgesinde bulunan dokuz sinagogdan yedisi şu anda restore edilmektedir. Diğer ikisini -Hevra Sinagogu ve Foresteros (Orehim) Sinagogu- yıkılmaktan kurtarmaya yönelik çalışmalar da halen devam etmektedir. Bu iki sinagogun, tarihi sinagoglar bölgesinde kurulacak ziyaretçi merkezine ilişkin çalışmalar çerçevesinde restore edilmeleri öngörülmektedir.

Kiriaty Vakfı, bir süre önce projenin ikinci aşaması için hazırlıklara başlamıştır. Bu kapsamda, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın teşvik ve destekleriyle İzmir'de Osmanlı Yahudi Müzesi için altyapı oluşturulması planlanmaktadır. Müze; İspanya Yahudileri ile İzmir'deki Yahudi topluluğunun tarihi, kültürlerinin Osmanlı İmparatorluğu'ndaki gelişmesi, Osmanlı yönetiminin Yahudilere gösterdiği hoşgörü sayesinde Müslüman toplumla ekonomik ve kültürel iş birliği içinde yaşamalarına odaklanacaktır.

Bu kitapta ele alınan tekstil koleksiyonu, İzmir Yahudi topluluğuna ait şu üç törensel eşya koleksiyonundan biridir:

- *Parochot* (Kutsal Mahfaza perdeleri), *teva* (dua kürsüsü) örtüleri, Tevrat kuşakları, Tevrat elbiseleri gibi 352 törensel tekstil eser.
- Çeşitli malzemelerden yapılmış törensel objeler.
- Geçmiş yüzyıllarda görev yapan İzmir Hahambaşlarına ait din kitapları.

Koleksiyonlar belgeleme, konservasyon ve restorasyon çalışmalarının ardından ileride kurulacak Osmanlı Yahudi Müzesi'nde sergilenecektir.

Topluluğa ait tekstil koleksiyonunun korunması amacıyla Vakıf tarafından 2011 yılında başlatılan proje, Türkiye, Finlandiya ve İsrail olmak üzere üç ülkeden profesyonel uzmanların iş birliğiyle gerçekleştirilmiştir. Finlandiya'nın Helsinki kentindeki Metropolia Üniversitesi Tekstil Konservasyon Bölümü öğrencileri, tekstil objelerin belgelenmesi, korunması ve restore edilmesinde aktif rol oynamışlardır. Çalışma, Metropolia Üniversitesi'nden Dr. Anna Håkari'nin liderliğinde ve Land of Israel Müzesi'nden tekstil konservasyon uzmanı Sigal Benzoor'un rehberliğinde gelişmiştir. Bn. Benzoor'un Metropolia Üniversitesi ile kurulan bağlantıda oynadığı rol, bu verimli iş birliğinin yolunu açmıştır. İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin de katıldığı çalışmalarda öğrenciler altı yıl boyunca tekstil koleksiyonu üzerinde belgeleme, kurtarma ve konservasyon çalışmaları yürüterek, 48 eserin restorasyonunu tamamladılar.

Burada sunulan kitap, İzmir Yahudilerine ait törensel objelerin yansıttığı mirasla ilgilenenler için değerli bir kaynaktır. Koleksiyonu yok olmaktan kurtarmak için yapılan çalışmaları anlatmanın yanı sıra kitap, topluluğun tarihi ve kültürel

özelliklerini ortaya koyan önemli objeleri de sergilemektedir. Tarihsel arka plan, analiz ve 143 ithaf yazıtıyla ilgili araştırmayı içeren bölümler, Profesör Bracha Yaniv ve Dr. Tamar Shadmi tarafından ustalıkla derlenmiştir. Sundukları bulgular, gelecekteki araştırmalar için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Tekstil konservasyon projesi, 352 törensel tekstilden oluşan bir koleksiyonu kurtarmanın ötesinde, Yahudi, Türk ve Finlandiya kültürleri arasında anlamlı bir diyalog gerçekleştirilmesini sağlamış; Finlandiyalı öğrencilerin Yahudi gelenekleri, sinagoglarda kullanılan törensel öğeler ve Osmanlı nakış sanatı hakkında bilgi edinmeleri için eşsiz bir fırsat teşkil etmiştir.

Kiriaty Vakfı, bu çalışmaların taşıdığı eğitimsel ve kültürel değere büyük önem vermektedir.

Koleksiyonda restorasyon gerektiren hâlâ birçok tekstil eser bulunmasına karşın, restorasyonu tamamlanmış olanlardan bazılarını geçici sergilerde sunmak bize mutluluk verecektir. Geri kalan eserlerin restore edilmesi için de kaynak bulmayı ümit ediyoruz. Gerekli fonların sağlanmasıyla birlikte, koleksiyonun önemli bir bölümünü İzmir'de kurulacak Yahudi-Osmanlı Müzesi'nde sergilemeyi hedeflemekteyiz.

Yazımın sonunda, bu projenin gerçekleşmesinde emeği geçen tüm uzman ve asistanlara en içten teşekkürlerimi sunmak isterim. Özverili çalışmaları, İzmir Yahudilerinin zengin mirasının korunması ve tanıtılması yolunda büyük katkı sağlamıştır.

Judith Kiriaty Matalon
Mordechai Kiriaty Vakfı Başkanı

Resim 1

Beit İsrail sinagogu, üç bölümlü Tevrat Mahfazasının bulunduğu güney duvarı
Fotoğraf: Yusuf Tuvi

İzmir'in Törenselle Tekstil Eserleri Bir Yahudi Topluluğunun Hikâyesi

İzmir'deki Beit İsrail sinagogunu ziyaret ederken, sinagogun mütevazı ihtişamının ve üç bölümlü Tevrat mahfazasının güzelliği hemen göze çarpar (Resim 1)¹. Tevrat mahfazasının üzerinde Mezmurlar 5:8 ayeti İbranice yazılıdır: ואני ברב חסדך אבוא – "Fakat ben senin büyük sevginle senin evine giriyorum, senin mukaddes tapınağında huşu içinde eğiliyorum." Diasporadaki sinagogu Kudüs'te bir zamanlar var olan tapınak, sinagogdaki ayinleri de tapındaki ibadetle özdeşleştiren bu kavram, Tanrı tarafından Hezekiel'in şu kehanetinde de dile getirilmiştir: "Gerçekten onları milletler arasından uzaklaştırdım ve ülkeler arasına dağıttım, gittikleri ülkelerde onlar için küçültülmüş bir sığınak oldum" (Hezekiel 11:16). Sinagog – Tanrı'nın Evi metaforunu geliştirdiğimizde, sinagogun törenselle objeleri de Tapınak'taki gereçlerle özdeşleştirilir. Sinagoglarda Tevrat parşömenlerinin bulunduğu Tevrat mahfazası, yıkılan Tapınak'ta 10 Emir tabletlerinin korunduğu kutsal Ahit Mahfazası ile bağdaştırılır. Kudüs'ün kuzeyindeki diğer yerlerde olduğu gibi, İzmir'de de kutsal Tevrat mahfazası sinagogun güney duvarında yer alır ve dua yönünü gösterir.

¹ Metinde resimlere (örneğin Resim 3) ve sıralı olarak devam eden yazıtlar listesine (örneğin yazıt 11) referans verilmiştir. Her yazıtın sonunda tekstil koleksiyonundaki envanter numarası belirtilmiştir (örneğin {IJM.T. 36. 2013}). Yazıt içermeyen resimlerde envanter numaraları altyazıda yer almaktadır. Proje sırasında eserlerin tamamını ölçmek mümkün olmadığından altyazılarda ölçülere yer verilmemektedir. Çalışma sırasında kaynakça konusunda önerilerde bulunan ve metni okuyarak değerli yorumlar yapan Prof. Jacob Barnai'ye teşekkür ederiz.

Beit İsrail sinagogundaki orta koridor boyunca ilerleyerek Tevrat mahfazasına yaklaşan ziyaretçileri bir *parohet* karşılar. Kutsal bir yer hissi veren kırmızı halıyla kaplı bir merdivenle mahfazaya ulaşılır. Gerçekten de Sefarad geleneğinde Tevrat mahfazası için kullanılan sözcük, Tapınak'taki Kutsallar Kutsalı alandan ayrılmış olan giriş salonunu ifade eden *ehal'dir*. Tapınak'taki bu iki alan İbranice'de *parohet* denilen bir perde ile ayrılmıştı. Bu terim, tüm Yahudi topluluklarında sinagogdaki Tevrat mahfazasının perdesi için benimsenmiş olan sözcüktür.

Parohet yana kaydırıldığında zarif oymalı kapılar ortaya çıkar (Resim 2). Kapılar açıldığında bir iç *parohet* ile karşılaşmak ziyaretçiyi şaşırtır (Resim 3). Sefarad geleneği uyarınca, mahfaza içindeki kutsal Tevrat parşömenlerine saygı ifadesi olarak ek bir ayırım oluşturma amacını taşıyan ikinci *parohet* açıldığında ise, ruloların sabit durmasını sağlayan ahşap bir bariyerin arkasında altı Tevrat parşömeni olduğu görülür (Resim 4).

Mahfaza kapatılıp yine *parohet* ile örtüldükten sonra, ortadaki kadife panel üzerine işlenmiş ithaf yazıtı dikkat çeker. Bu yazıt ve aşağıda sunulacak olan diğerleri, yapılan bağışın nedenini belirten kısa bir metin ekleme geleneğini yansıtmaktadır. İzmir'deki bağışların çoğu, ölen bir aile ferdinin ruhunun yüceltilmesi amacını taşır. Bu nedenle, yazıtta genellikle bağışçılar ve merhumun adları ile tam ölüm tarihi belirtilir. Kesin tarihin kaydedilmesi, cemaatin bu objeyi her yıl anma gününde kullanmasını gerektirmekteydi. Kutlama vesilesiyle bağışlanan yalnızca birkaç obje mevcuttur. Beit İsrail sinagogundaki Tevrat mahfazasının dış *parohet'i*, dünyanın yaratılış yılı temelinde hesaplanan İbrani takvimiyle yazılı iki tarih taşır. Eski tarih 1891 yılına, daha yeni tarih ise 2001 yılına karşılık gelir. Nitekim, burada tartışılan koleksiyondaki törensel tekstil eserlerin

Resim 2 (sol üstte)
Beit İsrail sinagogu, Tevrat Mahfazasının kapıları

Resim 3 (sol altta)
Beit İsrail sinagogu, dış ve iç perdeler

Resim 4 (sağda)
Tevrat Mahfazasının içi ve Sefarad geleneğine göre Tevrat parşömenleriyle birlikte kullanılan aksesuarlar: Şömiz, kuşak ve elbise. Beit İsrail sinagogu, 2020

çoğu bu iki tarih arasında İzmir sinagoglarına bağışlanmıştı. Dolayısıyla bu objeler sadece bireyleri anmakla kalmaz; aynı zamanda cemaatteki olaylara ve kültürel geleneklere de tanıklık ederek, İzmir Yahudi topluluğunun öyküsünü anlatırlar.

Bu topluluğun mensupları kimlerdir, âdetleri nelerdir, bu tekstil objeler nelerdir, işlemeli İbranice yazıtlar bize neler anlatır?

İzmir'deki Yahudi Topluluğu

Burada sunulan tekstil koleksiyonunun arkasındaki hikâye, Yahudilerin Orta Çağ'ın başlarından beri yaşadığı İbranice *Sefarad* denilen İspanya'da başlar. İspanya'nın Müslüman hakimiyetinde olduğu dönemde, buradaki Yahudi diasporası ekonomik yaşam ve uluslararası ticaretin yanı sıra, kültür, din özgürlüğü, düşünce ve sanatsal yaratıcılığın her alanında yüksek bir düzeye ulaşmıştı. Bu gelişme dönemi, on dört ve on beşinci yüzyıllarda Hristiyan Reconquista (yeniden fetih) akımıyla birlikte giderek değişti. Yahudiler, 14. yüzyılın sonlarında din değiştirmeye mecbur edildiler; 1391'deki zulüm Yahudi kolektif hafızasına hâlâ kazınmış durumdadır. Baskılar on beşinci yüzyılda da devam ederek, İspanya hükümdarları Kastilya Kraliçesi I. Isabella ve Aragon Kralı II. Ferdinand'ın Hristiyanlığı kabul etmeyi reddeden Yahudileri sürgün etmeleriyle 1492'de doruğa ulaştı.

Sürgün edilen Yahudilerin bir bölümü Portekiz, İtalya ve Kuzey Afrika'ya yönelirken, çoğu Akdeniz'in doğu kıyılarına sığındı; imparatorluğu Balkanlardan

Afrika'nın kuzey kıyılarına kadar yayılan Sultan II. Bayezid onları kabul etti. Portekiz'e sığınmayı tercih edenler 1497'de din değiştirmeye mecbur edildiler. On yıl sonra, 1507'de İspanya topraklarının bir parçası olan güney İtalya, Sicilya ve Sardunya'daki Yahudiler de sürgün edildi. Balkanlar'daki Yahudiler ise – büyük çoğunluğu tüccar, finansör ve zanaatkarlardan oluşan şehirliler – yerel ekonomiye katkıda bulunabilecekleri Osmanlı İmparatorluğu'nda memnuniyetle karşılandı.

15. yüzyılın sonları ile 16. yüzyılın başlarında, evvelce yenik Bizans İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis olan bilinen İstanbul, sürgün edilen Yahudiler için bir ekonomik fırsatlar şehriydi, dolayısıyla çoğu oraya yerleşmişti. Ege kıyısındaki Yunan liman kenti Smyrna, ancak 16. yüzyılın sonlarında giderek Yahudilerin rağbet ettiği bir yer haline geldi. Yerleşimciler çevredeki küçük kasabaların yanı sıra, başta Livorno olmak üzere İtalya, Selanik ve İstanbul'dan geldi. Engizisyonundan kaçıp Yahudi inancına geri dönen Portekizli Yahudiler ile Osmanlı İmparatorluğunun İstanbul'u fethinden sonra şehirde yaşamaya zorlanan yerel Romaniyot Yahudileri bunları izledi. Yeni gelenler, sinagogları etrafında örgütlenmiş heterojen topluluklar oluşturdular. İbranice'de *kahal* denilen her cemaat, üyelerinin geldikleri yer temelinde kurulmuştu, hatta Portekiz sinagogu örneğinde olduğu gibi, bazı durumlarda o yerin adını taşıyordu. Algazi sinagogu gibi bazı diğer sinagoglara da bağışçıların adı verilmişti. Tarihsel kaynaklar, 1660 yılında İzmir'de altı cemaat olduğunu gösterir; en eskisi 1617'de kurulduğu düşünülen Bakiş'tir. Diğerleri ise, muhtemelen 1630–1640 yıllarında din değiştiren Portekizli Yahudiler tarafından kurulan Neve Şalom ve Portekiz sinagogları; Anadolu'daki civar kasabalardan gelen cemaatler için ilk

kez 1655'teki kayıtlarda adı geçen Pinto ve 1665'te muhtemelen yakınlardaki Tire ve Manisa'dan gelenler için kurulan Senyora sinagoguydu. İzmir'deki Yahudi nüfusu arttıkça yeni cemaatler kuruldu. Bu cemaatlerin birçoğu bu metnin konu aldığı törensel tekstillerin kaynağıdır. Toplulukların tamamı İspanya kültürüne dayandığından, ortak dilleri de Yahudi-İspanyol lehçesi Ladino idi.

Sinagog üyeleri arasında, İzmir limanı üzerinden uluslararası ticaretle uğraşan ve "Frankos" olarak bilinen Portekizli Yahudi tüccarlar da vardı. Birçoğu kapitülasyon anlaşmaları kapsamında Avrupa ülkelerinin koruması altına girmişti, dolayısıyla Avrupa konsoloslarının yetkisi altındaydı. Bunlar ticari faaliyetlerine fayda sağlayan ayrıcalıklara da sahip oldular. Sinagogların diğer üyeleri ise geçimlerini ticari temsilcilik, arabuluculuk, simsarlık, belge tercümanlığı ve benzer işlerle sağlıyorlardı. İtalyan, Rum ve Yahudi tüccarlar tarafından yürütülen uluslararası ticaret, başta Fransa ve İtalya olmak üzere Avrupa'daki ipek sanayi merkezlerine gönderilen İran ham ipeğini de içeriyordu. Yerel ipek endüstrisi; Şam kumaşı, brokar kumaşlar ve değerli ipek işlemler üretirdi. Bu prestijli kumaşlar, giysi ve ev eşyalarının yanında sinagogun törensel objelerinde de kullanıldı.

Törensel Tekstil Objeler

O yıllarda üretilen bu erken dönem törensel objelerin hiçbiri günümüze ulaşmamış olsa da tarihlerinin orta çağ İspanya'sına dayanması ve Sefarad diasporalarında yaygın olmaları nedeniyle, işlevlerini, kullanımlarını ve genel tasarımlarını biliyoruz. Bu objeleri iki gruba ayırmak mümkündür. İlki; parşömen rulolarını korumayı ve kutsallığını onurlandırmayı amaçlayan ve onlarla doğrudan bağlantılı olan objelerdir. Beit İsrail sinagogundaki Tevrat Mahfazasının Kudüs İbrani Üniversitesi Yahudi Sanatı Merkezi'nce gerçekleştirilen belgeleme projesi çerçevesinde 1993 yılında alınan yakın görüntüsü bu objeleri örneklendirmektedir (Resim 5). Sefarad geleneğinde uzun parşömen rulosu iki

Resim 5
Tevrat parşömenleri ve aksesuarları,
Beit İsrail Sinagogu, 1993.
Kudüs İbrani Üniversitesi Yahudi
Sanatı Merkezi'nin izniyle.
Fotoğraf: Zev Radovan

Resim 6 (üstte)
Tevrat kuşağı, ipek saten,
20. yüzyılın başları
{IJM.T. 36. 2013}

Resim 7 (altta)
Tevrat kuşağı, ipek saten,
20. yüzyılın başları
{IJM.T. 39. 2013}

tahta çitanın etrafına sarılır. Genellikle keten kumaştan yapılan geniş ve uzun bir şömiz ruloyla birlikte sarılır. Burada sağ taraftaki Tevrat parşömeninde uçuk mavi bir kumaş olarak görülmektedir. Soldan ikinci Tevrat rulusunda ise parşömenle birlikte sarılmış yeşil bir şömiz görülmektedir. Fotoğrafta dış elbiseleri açılmış olarak görüntülenen Tevrat parşömenlerinde, şömizlerin üstünde Ladino dilinde *faşa* denilen uzun dar kuşaklar vardır. Genellikle tek kuşak kullanılmasına karşın bu resimde her bir Tevrat parşömeninde iki kuşak vardır. Çeşitli renk ve desenlerde tasarlanan kuşaklar, rulonun açılırken ters dönmesini önlemek için önden bağlanan uzun bağcıklarla tutturulur. Tevrat parşömenlerinde birden fazla kuşağın ender görülmesine karşın burada iki kuşak olması, sinagoga bu

Resim 8 (üstte)
Tevrat kuşağı, baskılı pamuk,
yirminci yüzyılın başları
{IJM.T. 113. 2013}

Resim 9 (altta)
Tevrat kuşağı, pamuklu kadife,
1911 (= 5671)
{IJM.T. 42. 2013}

tür bağışlar yapılmasının yaygın bir uygulama olduğunu göstermektedir. Kuşak hazırlamanın evde yapılabilecek basit bir iş olması bakımından, bu durum şaşırtıcı değildir. Altın ve açık mavi renkte prestijli brokar veya altın işlemeli zarif bir mor ipek kumaştan kesilerek hazırlanan objeler, ev yapımı Tevrat kuşaklarına örnek teşkil eder (Resim 6, 7). Bunlar muhtemelen gösterişli kadın elbiselerinde kullanılan kumaşlardan kalan artıklardı. Daha hünerli eller tarafından yapılan Tevrat kuşakları ise Resim 8 ve 9'da görülmektedir. Buradaki düz kesilip kenarları ince dikişle bitirilen çiçekli brokarlar ve İbrani tarihin mor kadife üzerine işlenmiş rakamlarla belirtildiği makine nakışları muhtemelen profesyonel bir terzinin elinden çıkan işlerdir.

Resim 10
Tevrat elbisesi, pamuklu kadife,
makine işlemeli, ön ve arka
görüntü (Yazıt 115)

Tevrat elbisesi; şömiz ve kuşaktan oluşan bu iki tekstil objenin üzerine giydirilir. Çıtaların geçmesi için iki açıklığı olan dairesel bir tepenin etrafına önden açık dikdörtgen bir pelerin dikilir (Resim 10). Bu objeler, kutsal Tevrat rulosunun Tevrat mahfazasında güvenle korunmasını sağlar. Tevrat rulosunun kutsallığı nedeniyle objeler arasında ruloya fiziksel yakınlıklarıyla bağlantılı bir hiyerarşi mevcuttur. Buna göre, parşömeden sonra en kutsal nesne şömizdir, bunu kuşak takip eder ve elbise hiyerarşinin en alt sırasında yer alır. Kutsallıkları nedeniyle bu tekstil objeler yıprandıklarında parşömenin kendisi gibi gömülmeleri veya *geniza* adı verilen bir depoda saklanmaları gerekir. Eski törensel tekstillerin korunmamasının bir nedeni, bu eski geleneğin gözetilmesinden kaynaklıdır.

İkinci grup objeler Tevrat mahfazasının dışındaki işlevleri yerine getirir. İlki, Sefarad geleneğinde *teva* denilen dua kürsüsünün örtüsüdür. Haftada üç kez, bayramlarda ise daha sık Tevrat okumayı öngören dini ritüel çerçevesinde Tevrat rulosu mahfazadan çıkarılır ve dua kürsüsüne törenle getirilir. Parşömen rulosunun yüzeyle doğrudan temasını önlemek için *teva* bir masa örtüsüyle örtülmelidir. 1909/10'da Beit İsrail sinagoguna böyle prestijli bir örtü bağışlanmıştır (Resim 11). Bu eşsiz örtü, genellikle seccade, duvar süsü ya da yer halısı olarak kullanılmak üzere el işi yün halılar üreten bir atölyede dokunmuştur. Bu gibi el dokumalarında çiçek desenlerinden oluşan dekoratif çerçeveler bulunur. Örtüdeki stilize tasarım da geleneksel desenlere dayandığından, İbranice harfleri veya bir Yahudi motifini dahil etmenin ustanın yaratıcılığını zorlayacak bir iş olduğu; buna bağlı olarak bağışçının itibarını ve yaptığı masrafı arttırdığı düşünülebilir. *Teva* örtüsüne dokunmuş "Ben, Yaakov Behar Çikurel'den

Resim 11
Teva örtüsü, 1909/10, el işi
yün halı (Yazıt 24)

(Tanrı onu koruyup yaşatsın) Beit İsrail kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) başış. 5670 [1909/10]" şeklindeki yazıt bunun bir örneğidir. Başışçı şüphesiz cemaatin varlıklı bir üyesiydi. Bununla birlikte, ithaf yazıtını çerçeveleyen çelenk ile üzerindeki taş motifleri, o dönemdeki modern atmosferi, on dokuzuncu yüzyılın sonları ile yirminci yüzyılın başlarındaki Avrupalı tarzı yansıtmaktadır.

Resim 12
Parohet, el işi yün halı,
1921/2 (Yazıt 26)

Bu gruptaki diğer bir obje, Tevrat parşömeninin yerine konulmasının ardından Tevrat mahfazasını gizleyen *parohet*'tir. Yine Beit İsrail sinagogunda iki nadir halı vardır. Bunlardan biri, boyu orantılı olarak uzun tutulmuş, stilize çiçekli çerçevede üçlü geçit şeklinde tasarlanmış el işi yün halıdır. Orta bölümün üst kısmında 1921/2 tarihini gösteren bir ithaf yazıtı dokunmuştur (Resim 12). İsrail topraklarındaki Yahudi sanatında dördüncü yüzyıldan beri bilinen geçit motifi, orta çağ el yazmalarında, daha sonra basılı kitapların başlık sayfaları ile Aşkenaz geleneğine ait Tevrat mahfaza perdelerinde yaygın biçimde kullanılmıştır. Ancak üçlü bir geçit olarak tasarlanıp bir *parohet* üzerinde sunulması, aynı coğrafyada görülen eski benzer objelerin etkisine işaret etmektedir. Geçit ile asılı lamba motifleri, Balkanlardaki Sefarad diasporasının müze koleksiyonlarında korunan birkaç erken dönem *parohet*'inde görülmektedir. Bu tasarım, inançlı insanların cennet bahçesine giderken geçecekleri geçit

Resim 13
Parohet, el işi yün halı
{UJM.T.BI. 17 .2014}

simgesinin sıklıkla yer aldığı seccadeleri andırır. Ayrıca, İspanya Yahudilerinin seccadeleri sinagoglarda duvar süsü olarak kullandıkları, Toledo’lu Yehiel’in oğlu Haham Aşer’in on dördüncü yüzyılda verdiği bir *responsa*’da (*Yahudilikle ilgili sorularına yanıt arayanlara kılavuzluk etmeyi amaçlayan soru-cevap şeklindeki fetvalar dizini – ç.n*) kayda geçmiştir. Bu motifi Müslüman benzerinden ayırt etmek için geçidin üstüne veya içine genellikle ‘Bu, Tanrı’nın kapısıdır; erdemliler oraya girecek’ (Mezmurlar 118:20) şeklinde İbranice bir yazıt dokunmuştur. Esasında bu yazıt İslamiyet’teki geçit imgesiyle aynı anlamı ifade etmektedir.

Yerel halı dokuma atölyelerinin parohet’lerde kullanılan Yahudi motiflerini başarılı bir şekilde işledikleri görülmektedir. Müze koleksiyonlarındaki on dokuzuncu yüzyıl *parokhet*’lerinde 67 numaralı mezmur metninin geleneksel *menora* (şamdan) şeklinde işlenmesi bunun bir kanıtıdır. Böyle ender bir halı Beit İsrail sinagogunda bulunmaktadır (Resim 13). Bu motif, *menora* şeklinde dizildiğinde metne atfedilen mistik güce dayanmaktadır. Mezmuru *menora* şeklinde gören veya okuyan birinin hayatta başarılı olup korunacağına inanılır. İlk olarak 13. yüzyılın başlarında Worms’lu Haham Eleazar Rokeah tarafından dile getirilen bu düşünce, 16. yüzyıldan itibaren Polonyalı Haham Solomon Luria’nın küçük matbu risalesi sayesinde daha yaygın hale gelmiştir. Söz konusu mistik inanış tüm Yahudi topluluklarına yayıldıkça, 67 numaralı mezmurdaki yedi ayetin yazılı olduğu *menora* en sevilen motiflerden biri haline gelmiş, bir *parohet* üzerinde yer alan *menora’nın* da cemaat üyelerini koruduğu inancı yerleşmiştir. El işi yün halı, stilize edilmiş çiçek desenleri ve iki kültüre ortak geçit ikonografisi, yerel kültürün Yahudi törensel objelerinin tasarımı

Resim 14
Küçük teva örtüsü, pamuklu
kadife, 1921/2 (Yazıt 53)

üzerindeki güçlü etkisini örneklemektedir. Bu üç unsur, 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Osmanlı İmparatorluğu'ndaki sinagogları karakterize eden eski bir geleneğin ender izleridir. Ayrıca başlangıçta Tevrat mahfazasını gizlemek için tasarlanan bu iki halı günümüzde parahet olarak kullanılmamaktadır; orijinal işlevleri kaybolmuştur. Bunlardan biri, alt kısmının yıpranmış olmasından da anlaşılacağı gibi muhtemelen teva örtüsü olarak kullanılmıştır (Resim 12).

Bu gruptaki son obje, Tevrat okumaya çağrılanlardan biri inip yerini başkasına bırakırken okumaya ara verildiği zamanlarda açık Tevrat parşömenini örten küçük örtüdür. Resim 14'te ve aşağıdaki diğer benzer örneklerde görüldüğü gibi, bu küçük örtünün standart bir şekli veya boyutu yoktur. Resim 14'te, törensel objelerde görece yeni bir Yahudi motifi görülmektedir: Yirminci yüzyılın başında Siyonist hareketin ortaya çıkmasıyla popüler hale gelen Davut Yıldızı. Resim 25'teki *parohet*, Davut Yıldızı motifini içine yazılı Siyon kelimesi ile birlikte sergilemektedir. *Parohet* üzerinde, İslam kültüründe "Fatıma'nın eli" olarak bilinen *hamsa* adlı el şeklindeki muska sembolü de yer almaktadır (ayrıca bkz. Resim 42, 43, 47).

Modern Çağda Cemaat ve Sinagoglar

Yukarıda da belirtildiği gibi, İzmir sinagogları koleksiyonundaki tekstil eserler genellikle 20. yüzyıla aittir. Bu nedenle, daha önceki törensel objelerin neden korunmadığı sorusunu bir kez daha sormak gerekir. Bunun başlıca sebepleri İzmir Yahudi topluluğunun tarihinde yatmaktadır. 1772'de çıkan bir yangın Yahudi mahallesini harap etmiş, sinagogların tamamı alevler içinde kalmıştı. Yaklaşık otuz yıl boyunca Yahudiler özel alanlarda dua ederken, kahal cemaat düzeni yok oldu. 19. yüzyılın başlarında, İzmir'deki Yahudi cemaati artık toparlanmış olmakla birlikte, önceki düzen değişmişti. Yeni sinagoglar, öncekilerden farklı cemaatlere hizmet verecek şekilde yeni mahallelerde inşa edildi. Eski sinagog ve cemaatlerin çoğu Portekiz sinagogu gibi ortak bir şehir veya ülke kaynaklı iken, Palaçi ailesinin eski evinde kurulan Beit Hillel sinagogu örneğinde

olduğu gibi, yeni sinagoglar bireysel bağışçılar tarafından kuruldu. Buna paralel olarak İzmir; İtalya ve Yunanistan başta olmak üzere, Avrupa'dan hem Yahudi hem Hıristiyan göçmenleri bünyesine kattı. Yahudi cemaati artık Müslüman ile Hıristiyanlar arasında eşit olarak bölünmüş 200.000 kişilik bir nüfusla birlikte yaşayan 15.000 kişiden oluşuyordu. Büyüyen topluluk, yeni sinagogların kurulmasına ve giderek daha fazla törensel objenin bağışlanmasına yol açtı.

İzmir Yahudi cemaatindeki değişimler, sinagogların çoğunun bir kez daha yok olduğu 1841 yangınından sonra da devam etti. Eskilerin bir kısmı yeniden inşa edilirken, yeni sinagog ve ibadethaneler kuruldu. 1870'e gelindiğinde Yahudi nüfusu yaklaşık 20.000'e yükselmişti. Alliance Israélite Universelle tarafından 1873'te bir okul kurulmasıyla birlikte, erkek çocuklara İbranice ve din eğitimi veren geleneksel dini eğitim sistemini terk edenler arttı. Fransızca öğretilen modern dersler tercih edildi. Bu okulu bitirenler; ticari ve ekonomik faaliyetler, yerel yönetim, kültür ve zamanla cemaat liderliğinde öne çıkmışlardır. 20. yüzyılın başında İzmir Yahudi burjuvazisinin kültürel atmosferi, sosyal yaşam, ev eşyaları, giyim ve dil bakımından Avrupa tarzını yansıtıyordu. Modernizm ve kapsamlı eğitime olan akın zengin ve fakirler arasındaki toplumsal ayrışmayı hızlandırdı; Alliance'li, Türk ve daha sonra Siyonist olmak üzere farklı Yahudi kimliklerinin güç kazanmasına yol açtı.

20. yüzyılın ilk yarısındaki dramatik siyasi gelişmeler sadece Osmanlı İmparatorluğu'nu değil, İzmir Yahudilerini de etkiledi. Bunların ilki Jön Türk hareketinin 1908'de gerçekleştirdiği Meşrutiyet devrimi, ikincisi Birinci Dünya Savaşı, sonrasında ise 1919'da Yunanistan'ın İzmir'i işgaliydi. Yahudi nüfus için zor

bir dönem olan işgalin 1922'de sona ermesinin ardından Türkiye ile Yunanistan arasında nüfus mübadelesi gerçekleştirildi. Şehrin Rumca adı olan Smyrna'nın bugünkü Türkçe adı olan İzmir olarak değiştirilmesi siyasi olaylara eşlik etti. Bir yıl sonra, 1923'te Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Bu siyasi gelişmeler, şiddetli bir ekonomik krizle birlikte şehirdeki çeşitli azınlıklar arasında ulusal çatışmalara neden oldu. Türkiye Cumhuriyeti tüm azınlıklara eşit haklar tanısa da İzmir'deki Yahudi nüfus özgüvenini yitirdi. Resmi makamların, azınlıkların Türk milleti ve Müslüman kültürü ile bütünleşeceği yönündeki beklentileri gerçekleşmedi. Yahudiler Ladino veya Fransızca konuşmaya devam ettiler; Yahudi olmayanlarla evlenmekten kaçındılar. İzmir'deki pek çok Yahudi, o dönemde tercih edilen Amerika, Fransa ve Mısır'a göç etmeye karar verdi. Geride kalanlar, Nazizm'in yükselişi ve İkinci Dünya Savaşı'nın damga vurduğu yeni bir zorlu dönemle karşı karşıya kaldı.

Tekstil Koleksiyonu

Yukarıda sözü edilen koşullar, İzmir'in törensel tekstil eser koleksiyonuna da yansımış ve iki belirgin bileşende kendini göstermiştir. Bunların ilki; malzeme, teknik, renk ve tasarımı içeren fiziksel unsurdur. Diğeri ise sinagogun adı, kişi adları, bağış koşulları, tarih ve diğer bilgileri içeren ithaf yazıtıdır.

İzmir törensel tekstil eserleri arasında kuşaklar, Tevrat elbiseleri, Tevrat mahfazası perdeleri (*parohet*), *teva* örtüleri ve küçük örtüler yer alır. Bu objelerin ortak noktası dekoratif niteliklerinin baskın olmasıdır. Süsleme; diğer Sefarad ve Doğu

topluluklarının törensel tekstil eserlerinde de son derece belirgin bir unsurdur. Muhtemelen bu durum, dekoratif unsurlara odaklanırken dini bağlamda figürlü motif kullanmayan İslam kültürünün etkisinden kaynaklanmaktadır. Nitekim, çeşitli figürlerin yer aldığı *parohet'ler* başta olmak üzere, aynı objelerin Aşkenaz tasarımı Sefarad süsleme konseptinden tamamen farklıdır. Yukarıda belirtilen geçit ve *menora* şekilleri, İzmir törensel tekstillerinde yer alan tek motiftir. Öyleyse bu tür objeler nasıl tasarlandı?

Düşünülmesi gereken ilk unsur malzeme olduğundan, sözü edilen objelerde de görüldüğü gibi, değerli ipeğin seçilmesi doğaldır. Eserlerin çoğu, kadife, brokar, Şam ve saten gibi en prestijli tekniklerle dokunmuş çeşitli ipek kumaşlardan yapılmış; kumaşların çoğu altın veya ipek işlemlerle süslenmiştir. Renk ve desene gelince; dokuma, nakış veya aplike işlerinde zengin renk ve stilize desen çeşitliliği mevcuttur. Ancak törensel objeler arasında düz veya desenli pamuk gibi mütevazı kumaşlar ve modern tekstil endüstrisinin diğer ürünleri de bulunmaktadır. Kumaşların yanı sıra, farklı tekniklerle çeşitli malzemelerden yapılmış kordon, bant, kurdele, saçak, püskül gibi kenar süsleri de kullanılır (Resim 15). Osmanlı devrinin sonlarında moda olan Avrupai tarzın etkisiyle kadın giyimi ve ev dekorasyonunda çok popüler olan kumaş ve malzemeler hem şehirde üretilir hem de Avrupa'dan ithal edilirdi. Burada tartışılan renkli koleksiyon bu zengin ürün yelpazesi sayesinde mümkün olmuştur.

Resim 15
Kenar süsleri

Teknik ve Tasarımlar

Parlak sarı görünümünden dolayı altın denilen işlemlerle süslü objeler en yaygın olanlardı. İpek bir kordonun etrafına sarılı yaldızlı gümüşten yapılan bu iplikler, destek kumaşına çeşitli dikiş türleri kullanılarak işlenmiştir. Dikişler düz lineer çizgilerle doğrudan kadife üzerine ya da karton kat üzerine kabarık

desenlerle sarma dikiş olarak yapıldı (Resim 16–18). Sultan saraylarına özgü altın işlemler yerel burjuvazi tarafından 19. yüzyılda benimsenmekle birlikte, zor bir uygulama olduğundan, genellikle erkekler tarafından yapılırdı. Kadınlar ise çoğunlukla saten veya keten üzerine ipek işlemeli ürünler üretti. Çeyizlik üretimine ağırlık veren olan yerel atölyeler her iki işleme türünü de uygulardı. Yahudi kadınların sahipliği ve yönetimindeki birkaç atölye ise İzmir’de ipek işlemeli giysileri satışa sunuyordu. Yerel burjuvazinin diğer üyeleri gibi Yahudiler de bu ürünleri satın aldı. Yahudiler ayrıca, altın işlemler için gerekli olan kenar süslerinin üretiminde de aktiftiler.

Destek ve astar kumaşlarıyla kadife üzerine işlenen bu geleneksel objelerin çoğu oldukça ağırdı. Masa örtüleri, yatak örtüleri gibi ev eşyası olarak

Resim 16
Altın işleme, ipek saten, Tevrat
kuşağından bir detay
{IJM.T. 39. 2013}

Resim 17
İpek kadife üzerine altın işleme,
parohet, tarih belirsiz (Yazıt 51)

Resim 18
İpek kadife üzerine altın işleme,
Tevrat elbisesi
{IJM.T. 27.2013}

kullanılmaya uygun olsalar da kadınların bayramlık elbisesi ya da entari olarak daha az kullanılıydılar. Bu nedenle, Avrupa modasında yaygın olarak kullanılan ipek veya pamuklu Şam kumaşları ile düz veya brokar, havadar kumaşlar, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında yerel pazarı fethetti. Ayrıca Alman dikiş makinesi firması Singer dikiş nakış tekniklerinde yeni bir çığır açtı. Genç kız ve kadınlar bu makinelerin nasıl kullanılacağını öğrendiler; ev ve giyim ihtiyaçlarını karşılamak, evde veya atölyede çalışarak geçimlerini sağlamak için makine kullandılar.

Yeni teknolojiyle birlikte, İzmir Yahudi burjuvazisi tarafından hevesle benimsenen yeni tasarım ve stiller geldi. Bu gelişmeler, 1931'de genç bir kadının ruhunu anmak için bağışlanan *parohet* üzerindeki zarif işlemeyi açıklar (Resim 19). Ortasında oval bir diyagonal çerçeve içindeki H harfi ile yatak örtüsüne benzeyen bu *parohet*, muhtemelen çeyizlik için yaptırılmıştı. Monogram, Avrupa kültüründe kişisel eşyalarda bulunan tipik bir unsur olsa da H harfi, ölen Sultana adlı genç kızla ilişkili değildir. Dolayısıyla, yatak örtüsünün merhumenin bir akrabası tarafından bağışlandığı anlaşılmaktadır. 20. yüzyılın başlarında moda olan Art Nouveau tarzını anımsattığı için eser daha yaşlı bir kadına, örneğin Sultana'nın annesine ait olabilir.

Sinagoglara bağışlanan objelerin çoğu; Avrupalı teknik, stil ve desenlerin yerel ev ve atölyelerde yapılan işlemler üzerindeki etkisini ortaya koyar. Çeşitli dikiş teknikleriyle işlenen lineer ve kabarık desenlerin kompozisyonu renkli natüralist bir etki yaratmıştır (Resim 20, 21). Yeni desenlerin Fransız ve İtalyan kadın dergileri tarafından yaygınlaştırılmasına paralel olarak uygun renkli iplikler de bulmak mümkündür. 1917'de Luna adlı genç kızın ruhuna adanmış küçük örtü

Resim 19
İpek saten üzerine makine
nakışı, *parohet*, 1931 (Yazıt 132)

Resim 20 (sol)
Çeşitli nakış türleriyle
işlenmiş ipek saten kumaş,
Tevrat elbisesi
{IJM.T.BH. 27. 2014}

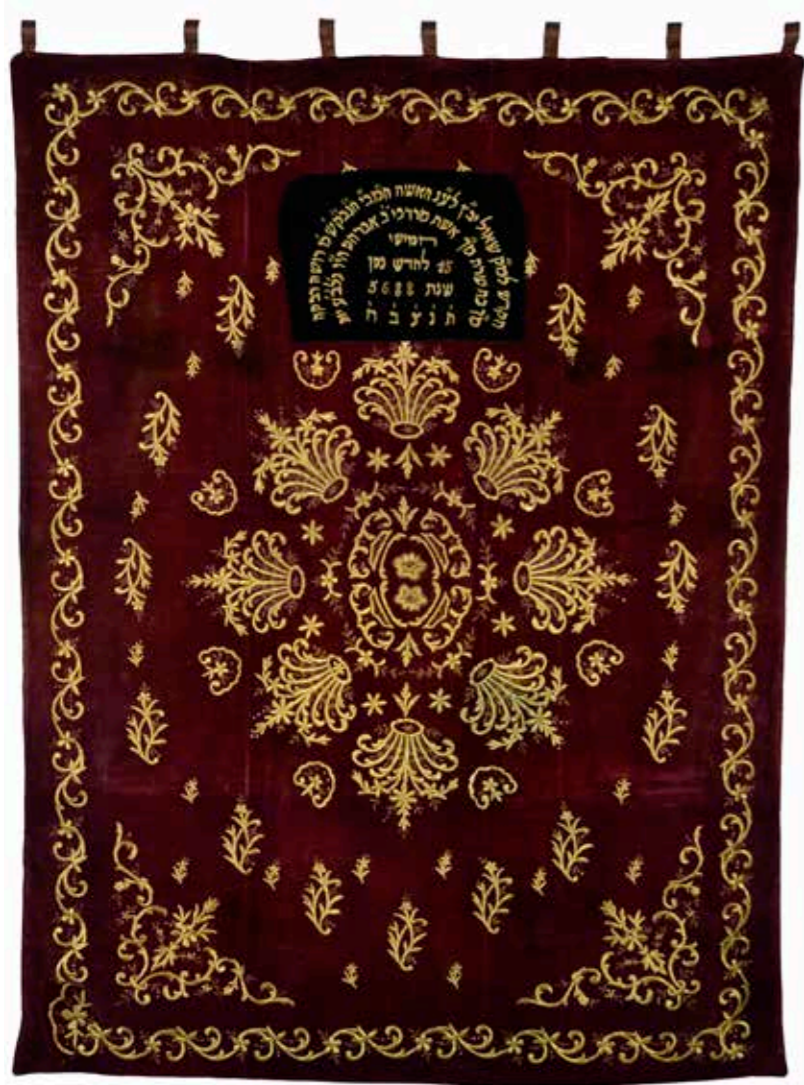
Resim 21 (sağ)
Çeşitli nakış türleriyle
işlenmiş ipek saten kumaş,
Tevrat elbisesi
{IJM.T.121.2013}

buna iyi bir örnektir (Resim 22). Örtüde kuş, kelebek, çiçek gibi yerel geleneksel işlemlerde hiç görülmemiş yeni natüralist desenler vardır. Bu sürecin görsel ifadelerinden biri, Avrupa tarzı beyaz gelinliğin düğünlerdeki geleneksel entarinin yerini almasıydı.

Resim 22
Kuş, kelebek ve çiçek
desenleriyle işlenmiş kırmızı
pamuklu kadife, Tevrat
parşömeni için küçük örtü,
1917 (Yazıt 142)

Resim 23
Parohet, ipek kadife üzerine altın
işleme, 1928 (Yazıt 85)

Ev Eşyalarının Dönüşümü

Geleneksel ev eşyaları ve kişisel eşyalar güzel ve etkileyici bir tekstil hazinesidir. Ayrıca, bir zamanlar çeyizlik olarak kullanıldıklarından, sahipleri için nostaljik önem taşırlardı. Böylece, çok beğenilen bu kişisel eşyalar, İzmir sinagoglarına bağışlanan birçok törensel objenin kaynağı haline geldi. Yatak örtüleri, yastık kılıfları, bohçalar ve diğer örtüler; *parohet*'ler, Tevrat elbiseleri, *teva* örtüleri ve Tevrat parşömenlerini gizleyen küçük örtülere dönüştürülmüştür. Yatak örtüleri, kare formları nedeniyle *parohet* olarak tekrar kullanılmaya çok uygundu. İkincil kullanım, 1928'de Şaul sinagoguna bağışlanan kadife *parohet*'te görüldüğü gibi, asma halkaları ve ithaf yazıtının eklenmesini gerektirdi (Resim 23, yazıt 85). 1962'de Beit Halevi sinagoguna bağışlanan bir başka *parohet* örneği, üzerinde altın işlemeli hayat ağacı motifinin yer aldığı ipek saten yatak örtüsüdür (Resim 24, yazıt 14).

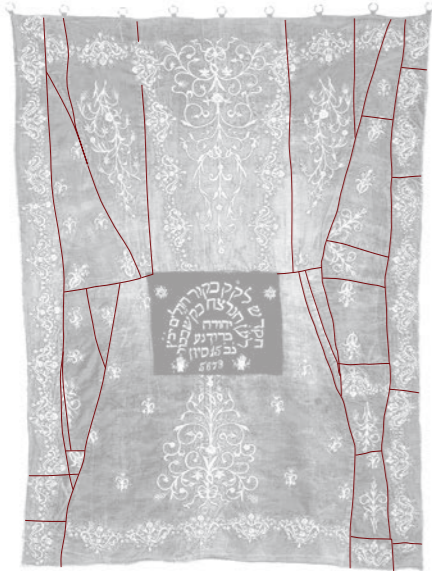
Bu değerli yatak örtüsünün genç İsak Matalon'u anmak için bilinçli olarak seçilip seçilmediğini bilemeyiz; ancak hayat ağacı, ölen bir insanı anmak için şüphesiz çok uygun bir motiftir.

Yatak örtülerinin *parohet*'e dönüştürülmeye en uygun eşya olmalarına karşın, zaman zaman bu amaca kesinlikle uygun olmayan başka tekstiller de kullanılmıştır. 1919'da Bikur Holim sinagoguna bağışlanan *parohet* (Resim 25, yazıt 31) buna iyi bir örnektir. Değerli bir entariden *parohet* yaratmak için gösterilen çabalar oldukça şaşırtıcıdır. 1919 yılı, 15 Mayıs'ta İzmir'in Yunan ordusu tarafından işgal edilmesi bakımından şehrin tarihinde dramatik bir yıldır. İşgalin ardından İzmir'in Rum ve Ermeni vatandaşları Müslüman nüfusa saldırdı. Hıristiyanların düşmanlığından Yahudiler de kurtulamadılar. *Parohet*'teki ithaf yazıtı, genç Yeuda Baruh'un işgalden yaklaşık bir ay sonra 13 Haziran'da öldürüldüğünü anlatır. Yazıt ek bilgi vermese de öldürülmesinin Yunan işgalinin sonucu olduğu varsayılabilir. Gencin anısına bağışlanan *parohet*'in dönüştürülmüş bir objeden yapıldığı anlaşılmaktadır. *Parohet*'in parçalarına bakıldığında, yirmi sekizden fazla kadife parçanın dikdörtgen bir şekil oluşturacak şekilde birbirine dikilmiş olduğu görülür. İşlemeli kısımlardaki simetrik düzene rağmen, *parohet*'in bir kadın elbisesinden (entari) yapıldığı bellidir.

Resim 24
Parohet, ipek saten üzerine
altın işleme, 1962 (Yazıt 14)

Resim 25
Parohet, ipek kadife, entariden
yapılmış,1919 (Yazıt 31)

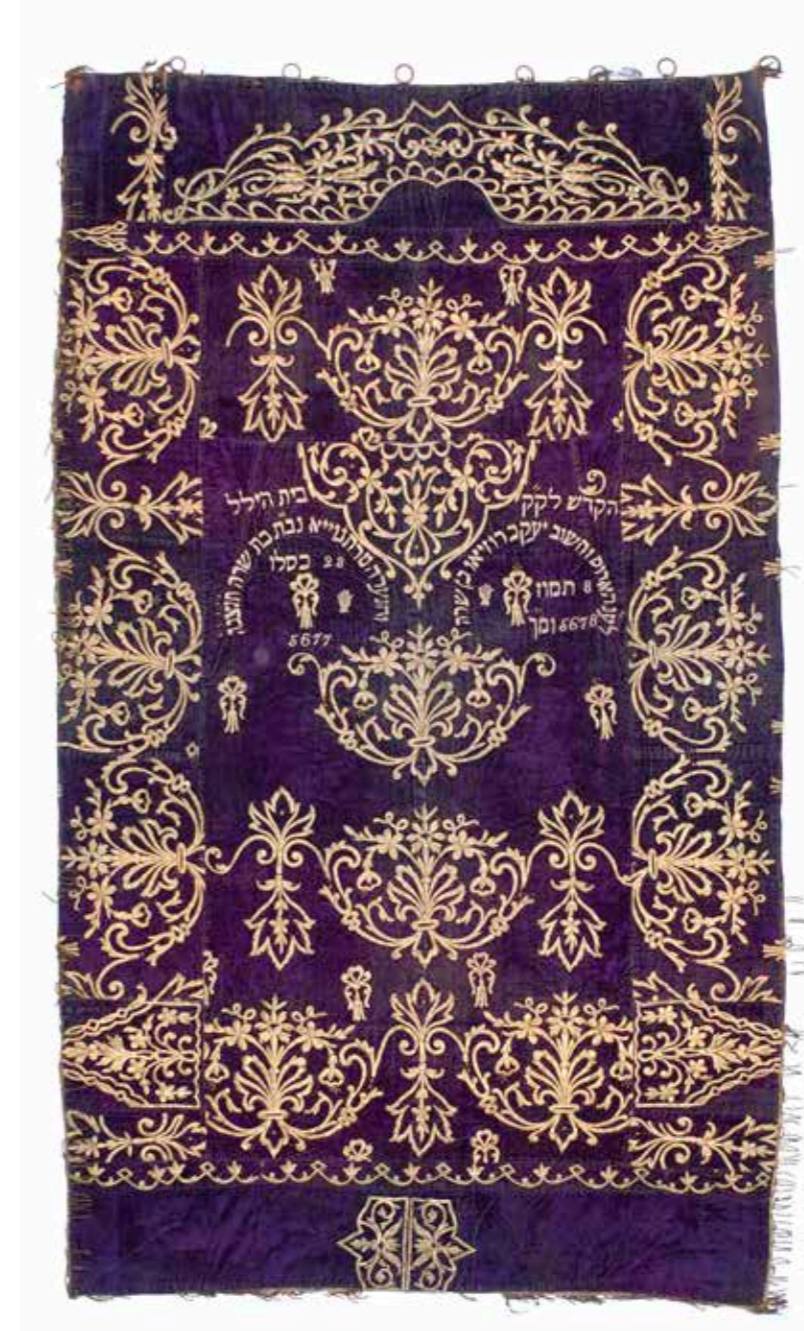
Kişisel eşyaların, özellikle kadınlara ait olanların dönüştürülmesinin sadece İzmir veya Sefarad topluluklarına özgü yaygın bir uygulama olduğu söylenemez. Tüm Yahudi topluluklarında görülen bu uygulama, Avrupa'daki Aşkenaz topluluklarının din bilginleri arasında genellikle *responsa* literatüründen bilinen itirazlar uyandırmıştır. Hahamların itirazlarının iki nedeni vardı. Bunların en önemlisi, kutsal bir amaçla kullanılan herhangi bir eşyanın en başından kutsal kullanıma yönelik olması gerektiği yolunda Talmud'da yer alan talimattı (BT Men. 22a). Diğer sebep ise, kadın elbisesinden dönüştürülmüş bir *parohet* veya Tevrat elbisesine bakarken erkeklerin aklına kötü düşünceler gelme ihtimaliydi. Buna karşılık, kişisel eşyaların kullanılmasına izin veren din bilginleri, argümanlarını İsrailoğullarının Tapındaki altın eşyaların yapılması için mücevherlerini bağışladıklarını anlatan dini kaynaklara dayandırdılar: "Kadın erkek herkes istekle geldi, Tanrı'ya her çeşit altın takı, broş, küpe, yüzük, kuşak getirdi. Tanrı'ya armağan ettikleri bütün takılar altındı" (Çıkış 35:22).

Hoşgörü yanlısı bir diğer argüman ise, Babil Talmud'unda (Meg. 9b) belirtildiği gibi "kişi kutsallığı azaltmamalı, arttırmalı" ifadesi idi. Gündelik bir giysiyi dini törensel bir nesneye dönüştürmek kuşkusuz onun kutsallığını arttırır. Neticede, kadın kıyafetlerinin törensel objeye dönüştürülmesi konusundaki tereddütleri ilginç bir *responsa* çözüme ulaştırdı. On yedinci yüzyılın sonlarında Haham Yair Bahrah, bir giysinin değiştirilip kesilmesinin bir daha asla orijinal biçimine geri dönemeyeceği anlamına geldiğini belirtti (*Havot Yair*, 161). Altın kadın mücevherlerinin eritilerek Tapınağa bağışlandığına, bunun da geri dönüşü olmayan bir eylem olduğuna işaret eden. Haham Bahrah'ın ünü ve *Havot Yair* adlı *responsa* kitabının, İzmir'deki törensel tekstil koleksiyonunda görüldüğü gibi,

kişisel eşyaların dönüştürülmesine yönelik yerel geleneğin meşrulaştırılmasını sağladığı söylenebilir.

İzmir törensel tekstillerinin sistematik bir incelemesi, çoğunun dönüştürülmüş değerli eşyalar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tespit eserlerdeki muazzam desen ve kompozisyonları açıklar. Bununla birlikte, bir yatak örtüsünü *parohet*'e dönüştürmek yalnızca bir ithaf yazıtının eklenmesini gerektirirken, bir kadın elbisesini veya diğer küçük ev eşyalarını *parohet* veya Tevrat elbisesine dönüştürmek şüphesiz estetik yetenek ve beceri gerektirir. Sara tarafından 1916'da vefat eden küçük kızı Coya ve 1918'de vefat eden oğlu Yaakov anısına Beit Hillel sinagoguna bağışlanan *parohet* (Resim 26, yazıt 19) buna iyi bir örnektir. Böyle ikili bir trajedi Sara veya başka bir aile ferdini elbisesini *parohet*'e dönüştürmeye motive etmiş olmalıdır. *Parohet*'in üst bölümü, dekolteyi süsleyen orijinal iki parçaya işaret etmektedir. Diğer işlemeli parçaların da elbiseden kesilip simetrik çiçekli desenlerle çevrili uzun bir orta bölüm oluşturacak şekilde düzenlendiği görülmektedir. Bu *parohet* toplamda otuz dördten fazla altın işlemeli mor kadife parçasından oluşur. Kadınların bayramlık elbiselerinin farklı kompozisyon varyasyonlarını mümkün kılan büyük bedenleri ve elbette ki güzellik, prestij ve duygusal önemleri nedeniyle, dönüştürülerek sinagoglara bağışlanan objelerin ana kaynağı olduğu görülmektedir. Elbiselerden ayrıca Tevrat elbisesi ve *teva* örtüsü de yapılmaktaydı (Resim 27, 28 yazıt 139).

Uygun bir diğer ev eşyası ise, divanların vazgeçilmez aksesuarı olan kadife yastık kılıflarıydı. Aynı işleme kompozisyonuna sahip iki katlı dikdörtgen yastık kılıfları, törensel tekstillerin çoğunun tasarımı için mükemmel bir kaynaktı.

Resim 26

Parohet, ipek kadife, entariden yapılmış, 1918 (Yazıt 19)

Resim 27
Tevrat elbisesinin ön ve arka
görüntüsü, ipek kadife,
entariden yapılmış
{IJM.T. 205.2015 and 206. 2015}

1916'da Komitato sinagoguna bağışlanan dikdörtgen teva örtüsü, yastık kılıfının her iki yüzünün kullanılmasıyla oluşturmuştur (Resim 29). Bu örnekte olduğu gibi, genellikle doğrudan ana kumaşa veya farklı renkte küçük bir parça üzerine işlenmiş ithaf yazıtının eklenmesiyle objenin amacı belirtilirdi. Kadınların ev dışı etkinliklerinin olmazsa olmazı sayılan altın işlemeli bohça da gelin çeyizinin ayrılmaz bir parçasıydı. Geleneksel aksesuarlardan vazgeçilip Avrupa tarzına geçildiğinde bu tür bohçalar, kesimlerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan kolayca teva örtülerine dönüştürülmüştür. İzmir koleksiyonunda ithaf yazısı olmayan objeler de bulunur (örneğin Resim 30'da görülen bohçadan yapılmış

Resim 28 (solda)
Teva örtüsü, pamuklu kadife,
entariden yapılmış, 1937/8
(Yazıt 139)

Resim 29 (sağda)
Teva örtüsü, pamuklu kadife,
1916 (Yazıt 35)

Resim 30
Teva örtüsü, pamuklu
kadife
{J.M.T.193.2015}

teva örtüsü). Bunların tipik dekoratif kompozisyonları, merkezi bir süs ve yanlardan çapraz olarak merkeze yönelen çiçek desenlerinden oluşur. Tevrat parşömeni teva ve mahfazaya getirilip götürülürken ortadaki desenin cemaate bakan arka kısmına denk gelmesi bakımından, bu kompozisyon Tevrat elbisesi tasarlamaaya uygundu. 1890/1'de Şalom sinagoguna bağışlanan Tevrat elbisesi

Resim 31
Tevrat elbisesi, ipek kadife,
bohçadan yapılmış, 1890/1
(Yazıt 72)

(Resim 31, yazıt 72) örneğinde olduğu gibi, bohçaların ön kenarları da işlemlerle süslenirdi. 1932'de Yam Suf sinagoguna bağışlanan Tevrat mahfazasında

Resim 32 (üstte)
Parohet, pamuklu kadife, yastık kılıfı ve bohçadan yapılmış, 1932 (Yazıt 101)

Resim 33 (sağda)
Tevrat elbisesi, makinede zincir dikişle işlenmiş ipek saten, 1944 (Yazıt 30)
Fotoğraf: Eveliina Holopainen

da (Resim 32, yazıt 101), bir bohça ile bir yastık kılıfının iki yüzü kullanılarak mükemmel bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Objenin orijinal kesimini *parohet* veya Tevrat elbisesine uygun bir kare şekline dönüştürmenin dışında, yapılan en önemli değişiklik bir ithaf yazıtının eklenmesiydi. İthaf yazıtının dekoratif desen içermeyen iki küçük boşluğa yerleştirildiği 1918 yılına ait *parohet* örneğindeki (Resim 26, yazıt 19) gibi, yazıtlar genellikle doğrudan objenin ana dokusu üzerine işlenmiştir. Bununla birlikte, birçok objede orijinal dekorasyonla uyumlu bir yazıt eklemek mümkün değildi. Örneğin Bikur Holim sinagoguna bağışlanan 1944 tarihli Tevrat elbisesinde (Resim 33, yazıt 30), makine zincir dikişleriyle yapılan yoğun çiçek desenleri, ithaf yazıtı için boş alan bırakmamıştı. Buna rağmen, Miryam kızı Sasbona Baruh anısına bu Tevrat elbisesini bağışlayan akraba, yazıtı elbisenin arkasındaki üst ve alt bölüme rengarenk yapraklar ve üzüm salkımları arasına işlemiştir. Koleksiyondaki diğer bazı ithaf yazıtlarında olduğu gibi, yazıtın düzensiz çizgileri ve iki asılı saksının eklenmesi; bağışçının samimi, kişisel, ev yapımı bir çalışmasının söz konusu olduğuna işaret etmektedir.

İthaf yazıtı eklemek için bir diğer yöntem, harfleri farklı bir kumaş parçası üzerine işlemektir. Bu tür örnekler özellikle yukarıda belirtilen *parohet*'ler üzerinde belirgin olarak görülmektedir (Resim 23–25, 30). Yazıtın altın ipliklerle işlendiği durumlarda, işin muhtemelen profesyonel bir kişi, örneğin yakındaki bir terzi tarafından yapıldığı düşünülebilir. Buna karşılık, 1898/9'da Luna Bencoya tarafından mütevazı bir Tevrat elbisesi üzerine benzersiz bir ithaf yazıtı işlendiğini görüyoruz (Resim 34, yazıt 102). Amatörce işlenmiş metin şöyledir:

"Kutsal cemaate bağışladım. Luna Bencoya'nın ('en mübarek kadın') el emeği. Yıl 1898/9. İyi bir geleceği olsun. [?] Benjoya'nın kızı." Birinci tekil şahıs kullanılan bu sade ve ilginç anlatım, Luna'nın Tevrat elbisesini bizzat hazırladığını göstermektedir.

Resim 34
Tevrat elbisesi, ipek ve pamuklu saten, 1898/9
(Yazıt 102)

İthaf Yazıtları

İzmir tekstil koleksiyonunda yer alan 352 belgelenmiş objenin 144'ünde ithaf yazıtları tespit edilmiştir. Kısa ve öz olmalarına rağmen bunlar İzmir Yahudi cemaati hakkında geniş bilgi vermektedir: Topluluğun tarih ve kültürü, yaşadığı olaylar ve özellikle kişisel bilgiler gibi. Burada tartışılan ithaf yazıtları, metin içinde adı belirtilen spesifik bir sinagoga törensel bir obje bağışlama geleneğini ortaya koymaktadır. Yazıtların ortak yapısı *hekdeş le-kahal kadoş*, yani "kutsal cemaate bağış" sözüyle başlar, ardından sinagogun adı gelir. Bu olgu, cemaat üyeleri arasındaki yüksek dayanışma düzeyine işaret etmektedir. Yahudi diasporasındaki diğer topluluklarla yapılan karşılaştırılma, Roma'daki Sefarad sinagoglarında da benzer bir ifade kullanıldığını ortaya koymaktadır. Orada da sinagoglar üyelerinin geldikleri yerin adını taşır ve ithaf yazıtlarında sinagogun adı belirtilir.

Yazıtlarda kullanılan geleneksel ifade yapısı sayesinde yirmi yedi sinagog hakkında bilgi sahibi oluyoruz. Bazıları artık var olmadığı için isimleri İzmir Yahudi cemaatini belgelemektedir. Cemaatin gerilemesi, yirminci yüzyılın ilk yarısındaki olayların – savaşlar ve İsrail Devleti'nin kurulması – sonucuydu. Göç dalgaları cemaat üyelerinin sayısını azaltarak sinagogların kapanmasına yol açtı. Törensel objeler aktif sinagoglara nakledilerek bir arada korundu. Aralarından bazıları, yukarıda belirtilen koruma ve restorasyon projesi kapsamında gün ışığına çıkarılıncaya dek hiç dokunulmadan saklanmıştır.

İthaf yazıtlarında şu sinagogların adları yer almaktadır: Ahavat Şalom, Algazi, Beit Aharon, Beit Halevi, Beit Hilel, Beit Rabi, Beit İsrail, Bikur Holim, Komitato,

Ester, Etz Hayim, Gabay, Ginat Veradim, Giveret (Senyora), Habif, Aşkamat Beit Ha-Kenesset, Magnezia, Mahazike Tora, Mezakeh et Harabim, Mizrahi, Orehim, Roş Ha-Har, Şaar Ha-Şamayim, Şalom, Şaul, Şonşol, Talmud Tora ve Yam Suf.

İncelediğimiz tekstil koleksiyonunun kaynağı olan bu sinagoglar, 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyıl boyunca aktif olan ve isimleriyle cemaatin tarihini anlatan sinagoglardır. Bazıları (Giveret, Etz Hayim, Şalom gibi) bugün orijinal yerlerinde olmasalar da hâlâ ilk adlarını taşımaktadır. İzmir Yahudi cemaatinin bazı üyelerinin geldiği şehir olan Magnezia (Manisa) örneğinde olduğu gibi, bir bölümü isimlerini cemaatin geldiği yerden alır. İzmir'e gelen Yahudi ziyaretçilere bir ibadethane sağlayan Orehim (İbranice'de "konuklar" anlamına gelir) sinagogu veya Yahudi hastanesinde bulunan Bikur Holim (hasta ziyareti) gibi sinagoglar, topluluğun sosyal faaliyetlerine tanıklık etmektedir.

Sinagog isimleri listesi, 1772'de Yahudi mahallesinin yangında harap olmasıyla ortaya çıkan değişimi de yansıtmaktadır. Cemaat üyelerinin geldiği yer temelinde kurulan sinagogların yanması, üyelerin yeni mahallelere yerleşmesine, burada yeni sinagogların ya da özel konutlarda ibadethanelerin kurulmasına yol açmıştır. Beit Hilel, Beit Rabi gibi sinagoglara kurucularının adı verilmiştir. Bir başka örnek ise, Beit Halevi sinagogunu da kurmuş olan Nisim Levi Bayraklı'nın ölen kızının anısına yaptırdığı Ester sinagogudur. Bir sinagog için şaşırtıcı bir isim, dağ zirvesi anlamına gelen ve gerçekten böyle bir yerde bulunan Roş Ha-Har'dır. İsimlerin çoğunun İbranice olduğunu belirtmeliyiz. Etz Hayim – hayat ağacı – ve cennet kapısı anlamına gelen Şa'ar Ha-Şamayim gibi isimler Tevrat'tan gelir. Sırasıyla "Tevratı taşıyanlar", "cemaatlere güç vermek" ve "sinagog için erken kalkmak" anlamına gelen Mahazike Tora, Mezakeh et Harabim ve Aşkamat Beit

Ha-Kenesset gibi diğerleri ise, dinin gereklerini uygulamayı ve dini yaşam tarzını teşvik etmektedir.

Sinagog adından sonra yazıtlarda bağışçının veya anılan kişinin adına yer verilir. Bu isimler, İzmir tekstillerinin benzersiz bir özelliğini ortaya koymaktadır: Genellikle kadınlar tarafından bağışlanmış olmaları. Bu olgu, evlilik sırasında kadın ve erkek arasındaki yaş farkıyla açıklanabilir. Erkek karısından daha yaşlı olduğu için çoğu kez daha erken ölür, kadın dul kalırdı. Matemdeki kadın, eşinin anısına sinagog ve cemaate bağış yapar, bir zamanlar çeyizinin en iyi parçaları olan objeleri bu amaç için kullanırdı.

Cinsiyet unsuru, kadın bağışçıların ithaf yazıtında tanıtılma biçimine de yansımıştır. Kadınlar İbranice yazıtı formüle etmek için muhtemelen bir erkekten yardım alırdı, ancak yazıtlarda kullanılan standart ifade, kadınlara ait ayrıntıları dile getirmeye izin vermektedir. 1930'da rahmetli kızı Roşa'nın anısına bir *parohet* bağışlayan Camila tarafından ya da onun için tasarlanan pano göze çarpan bir örnektir (Resim 35, yazıt 131). Bağışın ana detayları kavisli bir hat halinde işlenirken, Camila'nın adı ve "en mübarek kadın" unvanı kavisin altındaki yazıtın odak noktasına büyük harflerle eklenmiş, alt kısmında ise modaya uygun çiçekli vazo desenine yer verilmiştir. İşlemenin yüksek kalitesi, becerikli bir nakışçıya işaret eder.

Sinagoga törensel objeler bağışlayanlar arasında daha amatör nakışçılar da vardı. 1898/9'da yukarıda değindiğimiz Tevrat elbisesini bağışlayan Luna adlı genç kız bunu örneklemektedir (Resim 34). Profesyonellikten uzak, ama iyi niyetli kişilerin yaptığı çalışmalara bir başka örnek de 1908/9'da birkaç genç

Resim 35
İthaf yazıtı, 1930
(Yazıt 131)

kız tarafından hazırlanan *parohet*'tir (Resim 36). Genç kızların yazıtta sinagogun adını atlamaları, deneyimsizliklerinin bir kanıtıdır: "Bu *parohet* 5669 [1908/9] yılında kutsal cemaat için genç kızlar tarafından yapılmıştır." Yazıtın çiçek desenleri arasında düzensiz bir şekilde eklenmesi, böyle bir işte çok az deneyimleri olduğunu bir diğer göstergesidir. Bir grup genç kızın sinagoga kendi elleriyle işledikleri bir törensel obje bağışlamaları, iyi bir kısmet ve evlilik gibi ortak bir dilekleri olduğunu düşündürebilir.

Kızlardan farklı olarak muradına ermiş olan Vida Kunyo ise, düğününü kutlamak için Şalom sinagoguna bir *parohet* bağışlamıştır (Resim 37, yazıt 80). Eserin üzerinde şunlar yazılıdır: "Uğurlu olsun, Tanrı'nın izniyle, genç yaştaki Bn. Vida

Resim 36
İthaf yazıtı, *parohet*, 1908/9
(Yazıt 121)

Resim 37
İthaf yazıtı, *parohet*, 1925
(Yazıt 80)

Kunyo tarafından ('en mübarek kadın' olsun, âmin) hoş damadı Rafael Alazraki (Tanrı onu koruyup yaşatsın) ile 'düğününde, en mutlu gününde' Şalom kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5685 yılı Tamuz ayının 4'ü [26 Haziran 1925]. 5685 yılının rakamları "berekatli olacak" anlamına gelen İbranice *tifre* kelimesiyle ifade edilmiş; böylece bağışın tarihi de mutlu güne uygun şifreli bir kutsama şeklinde yazılmıştır. İzmir tekstil koleksiyonunda düğüne gönderme yapan bir obje daha vardır: 1969/70'te Bula Algranati tarafından oğlu Rafael'in düğünü vesilesiyle Şa'ar Ha-Şamayim sinagoguna

bağışlanan Tevrat elbisesi (Yazıt 70). Düğünler; aileler, konuklar ve cemaat üyelerinin huzurunda törenle kutlanırdı. Damat saçaklarla süslenmiş özel bir koltuğa oturtularak onurlandırılırdı. Böyle bir tekstil eser İzmir tekstil koleksiyonunda yer almaktadır (Resim 38). Tekstilin ortasındaki yazıtta, geleneğe göre düğünlerde söylenen bir metin bulunur: "Neşe ve sevinç sesi, güvey ve gelinin sesi, damatların düğünlerine, gençlerin şarkılı ziyafetlerine sevinmeleri" (Yeremya 33:11).

Tekstil eserlerin çoğunda yaşlı kişiler; onun soyundan gelenler veya hayat arkadaşları tarafından anılır. Ayrıca, kişi uzun yaşamış ise, bu ayrıntı bazen onu anan yazıtta belirtilir. Örneğin, merhumun yaşlı bir insan olduğunu belirten bir yazıt dikkat çekmektedir. Ölenin anısına bağışlanan *parohet* üzerine işlenmiş yazıt şöyledir: "Hocamız, yaşlı Haham, bilge ve seçkin Yaakov Alkolombri'nin

Resim 38
Damat koltuğunda
kullanılan saçak
{IJMT. Bl. 3. 2014}

Resim 39
İthaf yazıtı, ipek kadife, *parohet*,
1899/1900 (Yazıt 119)

ruhunu yüceltmek için bağışlandı, Nisan ayının 9'unda "güneşi battı" (Resim 39, yazıt 119).

Onun kadar şanslı olmayıp, henüz nişanlıyken vefat eden birkaç genç de vardır. Çocukları olmadığı için onları anmak çok önemliydi. Ebeveynleri bunu sinagoga törensel bir obje bağışlayarak yaptılar. 1910 tarihli *parohet* örneğinde olduğu gibi, tekstil koleksiyonundaki birkaç ithaf yazıtı nişanlı genç kızların ölümü hakkında bilgi vermektedir: "Bilge ve üstün Moşe Hakohen'in (huzur içinde yatsın) nişanlı iken erken yaşta vefat eden kızı Bn. Ester'in (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Mizrahi kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı." (Resim 40, yazıt 66). Yazıtta, merhum babanın da anıldığını görüyoruz. Bir diğer

Resim 40
İthaf yazıtı, *parohet*, 1910
(Yazıt 66)

Resim 41
İthaf yazıtı, Tevrat elbisesi, tarih belirsiz
(Yazıt 112)

trajedi, 1931'de Moşe Şalom'un, oğlunun nişanlıyken erken yaşta vefat ettiğini belirterek Magnezia sinagoguna bağışladığı bir *parohet* üzerinde belgelenmiştir (yazıt 59).

İçler acısı bir diğer yazıt, hamile bir kadının trajik ölümünü anlatır (Resim 41, yazıt 112). Bir Tevrat elbisesi üzerine işlenmiş yazıt şöyledir: "Hamileyken vefat eden Ester Perera kızı Bn. Sara Zeevi'nin ruhunu yüceltmek için Tanrı'ya bağışlandı. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun, âmin". "Büyük ıstırap çeken genç yaştaki Kaden Dvora'nın ruhunu yüceltmek için" 1916'da bağışlanan *teva* örtüsünde görüldüğü gibi, bazı ithaf yazıtları, merhumun çok acı çektiğini ortaya koymaktadır (yazıt 35). Altı ithaf yazıtında daha tekrarlanan bu ifadenin,

Resim 42
İthaf yazıtı, *parohet*, 1919
(Yazıt 143)

fiziksel veya zihinsel ciddi bir hastalıktan sonra vefat eden insanlar için yaygın bir deyim olduğu anlaşılmaktadır. Reyna'nın nişanlı oğlu Eliezer Mizrahi'yi anan yazıttaki gibi, vefat için yaygın kullanılan kısaltmalar arasında "güneşi battı" ve "erken yaşta vefat etti" yer almaktadır (Resim 42).

Yazıtlarda "mekânı cennet olsun", "huzur içinde yatsın", "ruhu şad olsun", "ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun" gibi kısaltmalar da kullanılmıştır. Sınırlı alanda metni kısaltması bakımından bu yazı biçimi diğer topluluklarda da yaygındır. Ayrıca, cemaat üyelerinin tekrarlanan ifadeler ve anlamlarına aşına olması, kısaltma kullanılmasını mümkün kılmaktaydı. İthaf yazıtları, bağışçının veya merhumun adına onursal unvanlar, takma adlar ve diğer açıklamalar

Resim 43
İthaf yazıtı, teva örtüsü, tarih belirsiz
(Yazıt 67)

eklenmesine de olanak tanır. Bir örnek, Mizrahi sinagoguna bağışlanan *parohet*'tir: "Bilge ve seçkin Behor Yosef'in (mekânı cennet olsun) oğlu bilge ve seçkin Moşe Hakohen'in ruhunu yüceltmek için..." (Resim 43, yazıt 67). *Parohet*'i bağışlayan kişiden yazıtta hiç bahsedilmezken hem ölen kişi hem babası "bilge ve seçkin" sıfatıyla anılır. Kadınlar için kullanılan "en mübarek kadın" saygı ifadesi, 1937'de Talmud Tora sinagoguna rahmetli kız kardeşinin anısına *parohet* bağışlayan Reyna Şaltiel'in adını takip eder (Resim 44, yazıt 93). Bu ifade, Tevrat'taki kadın kahraman Yael'e atıfta bulunan "çadırdaki kadınlardan daha mübarek olacaktır" ayetine (Hakimler 5:24) dayanmaktadır. Üç harfli bir kısaltma olarak işlenen ek bir deyim, dualarda önemli bir yeri olan *hazan*'ın (*ayin*

Resim 44
İthaf yazıtı, *parohet*, pamuklu kadife,
1937 (Yazıt 93)

Resim 45
İthaf yazıtı, Tevrat parşömeni için küçük örtü, 1905 (Yazıt 48)

sırasında duaları okuyan kişi – ç.n.) işlevini ortaya koymaktadır (Resim 45, yazıt 48). “Bn. Rahel tarafından (‘en mübarek kadın’ olsun, âmin) genç ve sevimli oğlu, en bilge insan ‘İsrail’in tatlı şarkıcısı’ muhterem Haham Hayim Yeoşua Amado’nun (mekânı cennet olsun) oğlu Yosef Binyamin’in ruhunu yüceltmek için Giveret kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5665 İyar ayının 13’ü [18 Mayıs 1905]. Ruhunu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun.” Kral Davut’a atfedilen “İsrail’in tatlı şarkıcısı” deyimini, merhumun Giveret sinagogunun *hazan’ı* olduğunu gösterir. Bu deyim, üç ithaf yazıtında daha kısaltma olarak yer almaktadır.

Yukarıda açıklanan ithaf yazıtlarında görülen kısaltma ve deyimlerin çoğu, Yahudi diasporasının diğer topluluklarında da yaygın olsa da İzmir yazıtlarının benzersiz bir özelliği vardır: Üyeleri ağırlıklı olarak Sefarad, Romaniyot, İtalyan ve Türk kökenli olan topluluğun heterojen yapısını yansıtan kişi ve aile adlarının çeşitliliği. Sefarad aile isimleri arasında, atalarının Granada kökenli olduğunu gösteren Algranati, efendinin oğlu anlamına gelen Bensinyor, Coya’nın oğlu Bencoya sayılabilir. İthaf yazıtlarında geçen kişilerin çoğunun tek adı vardır, ancak bazıları iki adlıdır. Erkek isimleri genellikle Tevrat’tan gelir; Yahudilerin ataları ile Yosef, Musa, David gibi diğer önde gelen liderlerin isimleridir. Bunların yanında, azınlıkta olan Aleksandro gibi İbranice olmayan isimler, hatta bir Aşkenaz ismi olan Lipman görülür. Tipik bir Sefarad adı, ilk doğan erkeğin özel statüsünü yansıtan ve ilk doğan anlamına gelen Behor’dur.

Kadınlara verilen isimler ise büyük çeşitlilik gösterir. Yahudilerin ilk anası Sara ile Tevrat’taki kadın kahraman Ester gibi, bunların ancak birkaçı İbranice isimlerdir. Bu isimlerin her ikisi de değiştirilmiş; Sara, Sarota veya Sarina’ya dönüşürken, Ester, Esterula şeklini almıştır. İsimlerin çoğu ışık, güzellik, neşe, görkem, haysiyet, hayat ve uğuru ifade eder. Bazı isimler İspanyolca kökenlidir. Ay anlamına gelen Luna, on yazıtta tekrarlanır. Hayat anlamına gelen Vida adı, güvenli doğum için bir kadının adına eklenirken, Reyna ve Recina kraliçe olarak tercüme edilir. İzmir tekstil koleksiyonundaki bazı kadın isimleri, cemaatin konuştuğu diğer dillerden gelmektedir. Kalomira, Yunancada iyi günler, iyi şanslar anlamına gelir, Sultana, kraliçenin Arapça karşılığıdır, Zinbul sümbül çiçeğine atıfta bulunur, Fransızca versiyonunda ise Vyoleta’ya dönüşür. Giveret sinagoguna bağışlanan bir *parohet’e* işlenmiş bir yazıt, bir ailedeki ilginç karışımı ortaya

koymaktadır (Resim 46, yazıt 51). *Parohet*, İspanyolca Estrella'dan türemiş Yahudi-İspanyol adı olan Estreya'nın anısına bağışlanmıştır. Soyadı Eşkenazi, kocasının Avrupa kökenli olduğunu gösterir. Kızının iki adı vardır, ilki "iyi" anlamına gelen Bonula, Katalanca aynı anlama gelen Bona teriminden türetilmiştir. İkinci adı Kaden, Türkçe "kadın"dan gelir. Genellikle sonradan ikinci isim olarak eklenen bu isim, yedi yazıtta daha geçmektedir.

Ölen bir kişiyi anan ithaf yazıtlarının çoğu tarihlendirilmiştir. Bağışçıların küçük bir bölümü, merhumun yalnızca vefat ettiği yılı belirtmişse de çoğunluk günü ve ayı da verir. Tam tarih belirtildiğinde, bağışlanan objeyi her yıl o tarihte kullanmak âdettendir. Daha eski bir geleneksel tarihlendirme yöntemi ise bağışçıların adlarına uygun bir ayet alıntılarını veya belirli bir mesaj vermektir. Ayetlerdeki bazı harfler noktalarla işaretlenir veya daha büyük yazılırdı. Böyle bir tarihleme yöntemi, bağış tarihini bir ayetle belirten Rivkula Biryoti tarafından işlenmiş ithaf yazıtında görülmektedir: 'Ellerini örekenin üzerine uzatır, elleri iğî destekler' (Özdeyişler 31:19). Bu harflerin sayısal değerlerinin toplamı, 1891/2'ye karşılık gelen İbrani yılına eşittir. Bağışçı bu özel ayeti alıntılararak okuyucuya *parohet*'i kendi elleriyle yaptığını da anlatır (Yazıt 38). Bu eser koleksiyondaki en eski objelerden biridir. Başka bir örnekte; merhume Ester kitabının konusu olan Purim bayramının kutlandığı Adar ayında vefat etmiştir. Bu nedenle ithaf yazıtında belirtilen [5]661 yılı, İbranice harflerinin toplamı 1901'e karşılık gelen "Ester"dir (Yazıt 90). Nişanlı genç kız Sultana Hana'yı anan yazıtta teselli edici bir mesaj kaydedilmiştir (Resim 47). Merhume, Yahudi kültüründe iki Tapınağın yıkıldığı ay olarak kabul edilen, bu nedenle genellikle başına "teselli eden" anlamına gelen *menahem* sözcüğü eklenen Av ayında vefat etmiştir. Dolayısıyla

Resim 46
İthaf yazıtı, *parohet*, tarih belirsiz
(Yazıt 51)

Resim 47
İthaf yazıtı, *parohet*, 1919
(Yazıt 125)

yazıtta *menahem* sözcüğü kullanılarak genç kızın ölümü için başsağlığı dilekleri dile getirilmiştir (Yazıt 125). Bu üç ithaf yazıtı, yirminci yüzyılda Avrupa kültürünün benimsenmesiyle ortadan kaybolan bir geleneği yansıtmaktadır. Yılı belirtmenin yeni yöntemi hâlâ Yahudi takvimine uygundu, ancak yukarıda sunulan resimlerin çoğunda görüldüğü üzere, yıl İbranice harfler yerine rakamlarla verildi.

Her toplulukta olduğu gibi İzmir'de de cenazelerde kullanılan bir tabut örtüsü vardır. Altı adet püskülle süslü siyah renkli örtüye işlenmiş yazıtta, birisi vefat ettiğinde kullanılan "Gerçek Yargıç kutsansın" ifadesi yer almaktadır (Resim 48).

Yukarıdaki çalışmada, İzmir Yahudi cemaatinin kısa bir tarihçesini vererek, sinagoglarını, törensel tekstillerinin teknik özelliklerini ve ithaf yazıtlarına yansıyan çeşitli sosyal yönlerini tartıştık. Çalışmada, on dokuzuncu yüzyıl sonları ile yirminci yüzyıldaki etkileyici İzmir Yahudi cemaatine ışık tutan 144 ithaf yazıtından yalnızca birkaç seçili örnek sunulmasından dolayı, okuyucuları yazıtların tam listesine göz atmaya davet ediyoruz.

Resim 48
Tabut örtüsü, pamuklu kadife
{IJM.T.BH-2}

İthaf Yazıtları

Okuyucuya Not

- İthaf yazıtları üç kategoride düzenlenmiştir:
  - Sinagog adına göre İngilizce alfabetik sırayla. Her öğeye bir numara verilmiştir; numarayı objenin türünü belirten bir veya daha fazla harf takip eder. Cemaatlere ait objeler; Tevrat elbiseleri (*te*), Kutsal Mahfaza perdeleri veya *parohet* (*p*), *teva* (dua okuma kürsüsü) örtüleri (*tö*), küçük örtüler (*kö*) ve ithaf yazıt panoları (*iyp*) olarak sıralanmıştır. Her alt grup içinde ise kronolojik sıra gözetilmiştir. Örneğin, 4 *tö* bir Tevrat örtüsü olan 4 numaralı öğeyi, 5 *p* ise bir *parohet*'i ifade eder.
  - Cemaat adı belirtilmeyen objeler. Bunlar kronolojik sırayla ve işleve göre düzenlenmiştir—örneğin Tevrat örtüleri, perdeler ve diğer objeler.
  - Cemaat adı belirtilmeyen ve kronolojik veya başka bir yöntemle sıralanmamış objeler.
- İbrani takvimine göre verilen tarih bir artık yılın Adar ayını içeriyorsa ve birinci Adar mı yoksa ikinci Adar mı olduğu belirtilmemişse, ikinci Adar'ı kasteder.
- İbranice baş harfler parantez içinde açıklanmıştır—ör. (שדו) ק"ק. Kısaltılmış kelimeleri açıklamak için ise köşeli parantezler kullanılmıştır: [שדו]'.n.
- Tevrat'ta geçen isimler Türkçe yazılmıştır. Diğer adlar için ise transliterasyon yöntemi kullanılmıştır. Ad ve soyadlar farklı şekillerde yazılabilir. Bu durum, İzmir'e yerleşen çeşitli Sefarad topluluklarının geldikleri yerlerin bir sonucudur. Burada seçilen transliterasyon yöntemi, Bar-İlan Üniversitesi'nden Dr. Dov Cohen ile yaptığımız istişareye dayanmaktadır. Katalog için yapılan

araştırma sırasındaki değerli katkıları için kendisine teşekkür ediyoruz. Çevirmenimiz Yudit Sevinir'e de bu konularla ilgili önemli tavsiyeleri için teşekkür ederiz.

5. Bir yazıtta birden fazla merhumun adı geçmesine karşın sadece bir tarih varsa, başış tarihi ilk bahsedilen şahısla bağlantılıdır.
6. Sefarad geleneğinde İbranice yazıtlarda kullanılan כה"ר (כבוד הרב רבי) (sayın Haham) unvanı, החכם השלם (en bilge) gibi ek ifadeler içermiyorsa Haham değil, Bay anlamına gelir.
7. İbranice metinlerde kısaltma olarak yazılan "mekânı cennet olsun", "ruhu şad olsun" gibi ifadeler anlam bütünlüğünü sağlamak adına çeviride parantez içine alınmıştır.
8. Yazıtta Tevrat'tan bir pasaj alıntılandığında, kaynak belirtilmeden kesme işaretleri ile işaretlenmiştir. Metinlerde tekrar eden bu alıntılarının kaynakları aşağıda sunulmuştur:

'Ve perdeyi yaptı' Tarihler 3:14	ויעש את הפרכת דה"ב ג: יד
'Ne mutlu bunlara sahip olan halka, ne mutlu Tanrısı olan halka' Mezmurlar 144:15	אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו תה' קמד: טו
'Ruhu şad olsun' Mezmurlar 25:13	נפשו בטוב תלין תה' כה: יג
'Güneşi battı' Yeremya 15:9	בא שמש יר' טו: ט

'Gözüm her zaman Tanrı'dadır' Mezmurlar 16:8	שויתי ה' לנגדי תמיד תה' טז: ח
'En mübarek kadın' Hakimler 5:24	תברך מנשים שופ' ה: כד
'Düğününde, en mutlu gününde' Ezgiler Ezgisi 3:11	ביום חתנתו וביום שמחת לבו שה"ש ג: יא
'Ellerini örekenin üzerine uzatır, elleri iği destekler' Özdeyişler 31:19	ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך מש' לא: יט
'İsrail'in sevgili şarkıcısı' Samuel 2 23:1	נעים זמרות ישראל שמ"ב כג: א

Ahvat Şalom Sinagogu בית הכנסת אהבת שלום

1 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) אהבת שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) למנוחת הזקנה מרת וידא בת זימבול מ"ך (מנוחתה כבוד) אשת החו"ח (החכם וחשוב) יהודה אלגראנאטי מ"ך (מנוחתו כבוד) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) ביום 11 לח[ודש] טבת 5694 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Zimbul'un (huzur içinde yatsın) kızı, bilge ve seçkin Yeuda Algranati'nin (huzur içinde yatsın) yaşlı eşi Bn. Vida'nın huzuru için Ahavat Şalom kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) başışlandı. 5694 Tevet ayının 11'inde [29 Aralık 1933] vefat etti. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.AL.1.2014}

2 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) אהבת שלום מהאדון יצחק סאבאן הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) למנוחת אשתו מרת זינבול בת מזל טוב נ"ע (נוחה עדן) נפטרת 17 לח[ודש] טבת שנת 5694

Bay İsak Saban tarafından (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi, Mazal Tov (mekâni cennet olsun) kızı Bn. Zinbul'un huzuru için Ahavat Şalom kutsal cemaatine bağışlandı. 5694 Tevet ayının 17'sinde [4 Ocak 1934] vefat etti. {IJM.T.97.2013}

3 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני שבת[א]י בונפיל הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) למנוחת אשתי שרה בת שמחה מ"כ (מנוחתה כבוד) 15 אדר 5700

Ben Sabetay Bonfil'den (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşim, Simha (huzur içinde yatsın) kızı Sara'nın huzuru için Ahavat Şalom kutsal cemaatine (erdemi daim olsun) bağış. 5700 Adar ayının 17'sinde [25 Mart 1940] vefat etti. {IJM.T.77.2013}

Algazi Sinagogu בית הכנסת אלגאזי

4 te הקדש לק"ק (קהל קדוש) אלגאזי יב"ץ (יכוננו בצדק) ב. ביטון שבט 5700

B. Biton tarafından Algazi kutsal cemaatine (erdemi daim olsun) bağışlandı, 5700 Şvat ayı [11 Ocak – 9 Şubat 1940]. {IJM.T.79.2013}

5 p בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) אלגאזי יב"ץ (יכוננו בצדק) די מרת אישטריליי תמ"א (תבורך מנשים אמון) לשם בעלה הר[ב] דוד פרחי נ"י (נרו יאיר) 5683

Tanrı'nın izniyle, Bn. Estreya ('en mübarek kadın' olsun, âmin) tarafından Bay David Farhi'nin (ışığı hiç sönmessin) onuruna Algazi kutsal cemaatine (erdemi daim olsun) bağışlandı. 5683 [1922/3] {IJM.T.58.2013}

6 tö הקדש לק"ק (לקהל קדוש) אלגאזי מאת הרב הראשי רבי יצחק חליוה ומשפחתו לע"נ (לעילוי נשמת) הח[כם] הש[לם] נזב"י (נעים זמירות בישראל) מר אבי המנוח מרדכי ששון בן קלארא נ"ע (נוחו עדן) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) ח' חשון תשל"ט תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Hahambaşı Rav İsak Haliva ve ailesi tarafından en bilge ve 'İsrail'in sevgili şarkıcısı', babam [kayınpeder]* Klara oğlu Mordehay Sason'un (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Algazi kutsal cemaatine bağışlandı, 5739 Heşvan ayının 8'inde [8 Kasım 1978] vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.AL.2.2014?}

* Kayınpedere baba demek âdetti. Bu yazıdaki aile ilişkileri ile ilgili bilgiler için Dr. Dov Cohen'e teşekkür ederiz.

Beit Aharon Sinagogu בית הכנסת בית אהרון

7 te הקדש למ"ק (למדרש קדוש) בית אהרון למנוחת האשה מרת סולטאנה מב"ת (מנשים באוהל תבורך) אשת סי[ניור] נתן מורון הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נפטרת ביום 2 לח[ודש] אלול שנת 5686 [5]

Bay Natan Moron'un (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi Bn. Sultana'nın ('en mübarek kadın') huzuru için Beit Aharon kutsal okuluna bağışlandı, [5]686 Elul ayının 2'sinde [12 Ağustos 1926] vefat etti. {IJM.T.BH.25.2014}

Beit Halevi Sinagogu בית הכנסת בית הלוי

8 te הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הלוי יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני חיים נאשאחון הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו)

Ben Hayim Naşahon'dan (Tanrı onu koruyup yaşatsın) Beit Halevi kutsal cemaatine (erdemi daim olsun) bağış*. {IJM.T.93.2013}

* 5714 İbrani yılı [1953/4] Tevrat elbisesinin köşesine işlenmiştir

- 9 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הלוי יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) יאושע [ב]ן עזרא בן מז"ט (מזל טוב) תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים) ב"ש (בא שמשו) ביום 1 אלול 5682

Genç yaşta vefat eden Mazal Tov oğlu Yeoşua Benezra'nın ruhunu yüceltmek için Beit Halevi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. 5682 Elul ayının 1'inde [25 Ağustos 1922] 'güneşi battı'. {IJM.T.BI.14.2014}

- 10 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הלוי יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) החה"ן (החכם הנעלה) יוסף קאלאג'י"נ"ע (נוחועדן) ב"ש (בא שמשו) 16 חשון שנת 5686

Genç yaşta vefat eden üstün bilge Yosef Kalaçi'nin (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Halevi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5686 Heşvan ayının 16'sında [3 Kasım 1925] 'güneşi battı'. {IJM.T.95.2013}

- 11 p הקדש נלק"ק (ניתן לקהל קדוש) [בית ה]לוי יב"ץ (יכוננו בצדק) ממניו]ן אברהם חיים ורחל גאון[!] הי"ו (ה' ישמרם ויחיים) לע"נ (לעילוי נשמת) מור אבינו יצחק גאון מ"ך (מנוחתו כבוד) נפל"ב"ע (נפטר לבית עולמו) 22 שנת 5680 ולע"נ (ולעילוי נשמת) מרת אמנו ב'ידה גאון מ"ך (מנוחתה כבוד) איזמירנה אדר ב' 5689 (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Biz Avraham Hayim ve Raşel Gaon'dan (Tanrı onları koruyup yaşatsın) babamız hocamız İsak Gaon'un (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için [Beit] Halevi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5680 [1919/20]* yılının 22'sinde vefat etti. Ve annemiz Bn. Vida Gaon'un (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için. İzmir 5689 ikinci Adar ayı [13 Mart – 10 Nisan 1929]. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BH.4.2014}

* Ay belirtilmemiştir.

- 12 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הלוי יב"ץ (יכוננו בצדק) לעילוי נ[שמתי] הישיש משה רבינו [ב]ן ג'וייא נ"ע (נוחו עדן) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) 24 לח[ודש] טבת ש[נת] 5700

Yaşlı Moşe Rabino Bencoya'nın (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Beit Halevi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5700 Tevet ayının 24'ünde [5 Ocak 1940] vefat etti. {IJM.T.62.2013}

- 13 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הלוי יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) מ[רת] סולטאנה גאון[!] בת אסתר בכר אליה מ"כ (מנוחתה כבוד) ב"ש (בא שמשו) ביום 5 תמוז 5707 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Genç yaşta vefat eden Ester Behar Elya kızı Bn. Sultana Gaon'un (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Beit Halevi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5707 Tamuz ayının 5'inde [23 Haziran 1947] 'güneşi battı'. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.173.2015}

- 14 p Resim 24 הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הלוי יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני יצחק מאטאלון הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) למנוחת בני הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) הבחור בנימין מאטאלון נ"ע (נוחו עדן) בן שרה דמ' (דמתקרייא) ויקטוריית"ם (תבורך מנשים) ב"ש (בא שמשו) 8 כסלו 5723 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Ben İsak Matalon'dan (Tanrı onu koruyup yaşatsın) genç yaşta vefat eden oğlum, Viktorya olarak bilinen Sara'nın ('en mübarek kadın') oğlu Binyamin Matalon'un (mekânı cennet olsun) huzuru için Beit Halevi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5723 Kislev ayının 8'inde [5 Aralık 1962] 'güneşi battı'. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJL.T.AL.3.2014}

15 p בע"ה (בעזרת ה' הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הלוי יב"ץ (יכונונו בצדק) ממני רבקה בונומו ת"ם (תבורך משנים) למנוחת מר בעלי אברהם בונומו בן לונא מ"ך (מנוחתו כבוד) ב"ש (בא שמשו) 28 אייר 5726 ולע"נ (ולעילוי נשמת) בני הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) יעקב בונומו נ"ע (נוחו עדן) בן רבקה ב"ש (בא שמשו) 15 טבת 5733 ולע"נ (ולעילוי נשמת) בני אהרן בונומו נ"ע (נוחו עדן) בן רבקה ב"ש (בא שמשו) 27 אלול 5716 תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Tanrı'nın izniyle, ben Rebeka Bonomo'dan ('en mübarek kadın') eşim, Luna oğlu Avraham Bonomo'nun (huzur içinde yatsın) huzuru için Beit Halevi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5726 İyar ayının 28'inde [18 Mayıs 1966] 'güneşi battı'. Ve erken yaşta vefat eden oğlum, Rebeka oğlu Yaakov Bonomo'nun (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için. 5733 Tevet ayının 15'inde [20 Aralık 1972] 'güneşi battı'. Ve oğlum, Rebeka oğlu Aaron Bonomo'nun (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için. 5716 Elul ayının 27'nde [3 Eylül 1956] 'güneşi battı'. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BI.9.2014}

16 kö הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הלוי יב"ץ (יכונו בצדק) לע"נ (ולעילוי נשמת) מ[רת] אמרי רחל די ג'אב"יס בת ג'ויה מזל טוב מ"כ (מנוחתה כבוד) נלבע (נפטר לבית עולמה) 5 ניסן 5705 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Annem, Coya Mazal Tov kızı Bn. Rahel di Çaves'in (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Beit Halevi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5705 Nisan ayının 5'i [19 Mart 1945]. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.199.2015}

Beit Hilel Sinagogu בית הכנסת בית הלל

17 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הילל לע"נ (ולעילוי נשמת) מוריניו גבריאל מישאל 17 סיון 5661 [5] ולע"נ (ולעילוי נשמת) בנו בכור שלמה ובתו מ[רת] רבקה 29 סיון מ"כ (מנוחתם כבוד) 5668

Moreno Gavriel Mişael'in ruhunu yüceltmek için Beit Hilel kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. [5]661 Sivan ayının 17'si [4 Haziran 1901]. Ve oğlu Behor Solomon ile kızı Bn. Rivkula'nın ruhlarını yüceltmek için. 5668 Sivan ayının 29'u [28 Haziran 1908]. Huzur içinde yatsınlar. {IJM.T.45.2013}

18 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הלל יב"צ (יכונונו בצדק) ממני ברוך בכר הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"נ (ולעילוי נשמת) מ'ר] אבי יעקב בכר מ"ך (מנוחתו כבוד) [ב] חוה נלב"ע (נפטר לבית עולמו) 1 אלול שנת 5670 ולע"נ (ולעילוי נשמת) מ[רת] אמרי רבקה בת אסתר מ"ך (מנוחתה כבוד) נלב"ע (נפטר לבית עולמה) 20 שבט שנת 5676 תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Ben Baruh Behar'dan (Tanrı onu koruyup yaşatsın) babam, Hava oğlu Yaakov Behar'ın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Beit Hilel kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5670 Elul ayının 1'inde [5 Eylül 1910] vefat etti. Ve annem, Ester kızı Bn. Rebeka'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için – 5676 Şvat ayının 20'sinde [25 Ocak 1916] vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.84.2015}

19 p Resim 26 הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית הילל לע"נ (לעילוי נשמת) הארוס וחשוב יעקב רוזיאו בן שרה 8 תמוז 5678 ומ"ך (ומנוחתו כבוד) והנערה מרת ג'וייא נב"ת (נפשה בטוב תלין) בת שרה תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים) 23 כסלו 5677

Değerli nişanlı genç, Sara oğlu Yaakov Rozio'nun (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Beit Hilel kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5678 Tamuz ayının 8'i [18 Haziran 1918]. Ve Sara'nın genç yaştaki kızı Bn. Coya ('ruhu şad olsun') için. 5677 Kislev ayının 23'ünde [18 Aralık 1916] vefat etti. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.145.2013}

20 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) הלל יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני אסתר דאנון תמ"א (תבורך מנשים אמן) לע"נ (לעילוי נשמת) מ[ר] אבי יצחק [ב]ן סיניור מ"ך (מנוחתו כבוד); ומרת אמי סולטאנה מ"ך (מנוחתה כבוד); ולע"נ (ולעילוי נשמת) מ[ר] דודי שלמה [ב]ן סיניור מ"ך (מנוחתו כבוד) ומרת דודתי קאלי מ"ך (מנוחתה כבוד) תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים) היום 1 לחדש תשרי 5696

Ben Ester Danon'dan ('en mübarek kadın' olsun, âmin) babam Bay İsak Bensinyor'un (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Hilel kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağış. Ve annem Bn. Sultana (huzur içinde yatsın) için. Ve amcam Bay Solomon Bensinyor'un (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için. Ve teyzem Bn. Kali (huzur içinde yatsın) için. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. Bugün 5696 Tışri ayının 1'i [28 Eylül 1935]. {IJM.T.69.2013}

Beit Rabi Sinagogu בית הכנסת בית רבי

21 iyp הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית רבי לע"נ (לעילוי נשמת) מ"א (מר אבי) מוריניו אברהם אלזראקי בן סניורו ונ"ע (ונוחו עדן) 25 אייר 5684

Babam, Senyoro oğlu Bay Moreno Avraham Alazraki'nin (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Beit Rabi kutsal cemaatine bağışlandı. 5684 İyar ayının 25'i [29 Mayıs 1924]. {numarasız}

Beit İsrail Sinagogu בית הכנסת בית ישראל

22 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית ישראל יב"ץ (יכוננו בצדק) למנוחת אליכסאנדרו שמעיה שאול נ"ע (נוחו עדן) בן לאה תמ"א (תבורך מנשים אמן) ב"ש (בא שמשו) 23 סיון 5722 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Lea ('en mübarek kadın' olsun, âmin) oğlu Aleksandro Şmaya Şaul'un (mekâni cennet olsun) huzuru için Beit İsrail kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5722 Sivan ayının 23'ünde [25 Haziran 1962] 'güneşi battı'. Ruh ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BI.12.2014}

23 p בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית ישראל לע"נ (לעילוי נשמת) יוסף עוזיאל בן פני[ר]לא תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים) JOZEF ÖZEL 'İN ANISINA 2002

Tanrı'nın izniyle, Perla oğlu Yosef Uziel'in ruhunu yüceltmek için Beit İsrail kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. Ruh ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. JOSEF ÖZEL'İN ANISINA 2002. {IJM.T.BI.10.2014}

24 tö Resim 11 הק' (הקדש) לק"ק (לקהל קדוש) בית ישראל יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני יעקב ב[כור?] בנימין? [גו'קריל הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) 5670

Ben, Yaakov Behor? Binyamin? Çikurel'den (Tanrı onu koruyup yaşatsın) Beit İsrail kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağış. 5670 [1909/10]. {IJM.T.BI.16.2014}

25 tö

הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בית ישראל יב"ץ (יכונונו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) חיים פונטרמולי [ב]ן רחל נ"ע (נוחו עדן) ושמחה בת שרה מ"כ (מנוחתה כבוד) תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Rahel oğlu Hayim Pontremoli'nin (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Beit İsrail kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Ve Sara kızı Simha (huzur içinde yatsın) için. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BI.1.2014}

26 iyp

Resim 12

לע"נ (לעילוי נשמות) אליה יחיה נ"ע (נוחו עדן) ונו"ב (ונות ביתו) מרת שריתה נ"ע (נוחה עדן) שנת 5682

Elya Yahya (mekâni cennet olsun) ve evinin hanımı Bn. Sarita'nın (mekâni cennet olsun) ruhlarını yüceltmek için – yıl 5682 [1921/22].* {IJM.T.BI.18.2014}

* Sinagog adı yazıtta belirtilmemesine rağmen Beit İsrail Sinagogu altında kataloglanmıştır.

27 te

בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בקור חולים יב"ץ (יכונונו בצדק) ממני דוד הלוי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"נ (לעילוי נשמת) מרת אשתי שמחה פלורה נב"ת (נפשה בטוב תלין) ב"ש (בא שמשה) 6 אלול 5671

Tanrı'nın izniyle, ben David Halevi'den (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşim Bn. Simha Flora'nın ('ruhu şad olsun') ruhunu yüceltmek için Bikur Holim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5671 Elul ayının 6'sında [30 Ağustos 1911] 'güneşi battı'. {IJM.T.BH.18.2014}

❖ **בית הכנסת ביקור חולים** **Bikur Holim Sinagogu** ❖

28 te

הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בקור חולים יב"ץ (יכונונו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמות) הבחור אברהם שונשול 24 תשרי 5676 [5] ואחיו חיים שבתאי נ"ע (נשמתם עדן) בן מז"ט (מזל טוב) תמ"א (תבורך מנשים אמון) 29 שבט 5678

Mazal Tov'un ('en mübarek kadın' olsun, âmin) oğulları genç yaştaki Avraham Şonşol – [5]676 Tişre ayının 24'ü [2 Ekim 1915] ile onun kardeşi Hayim Sabetay'ın (mekânları cennet olsun) ruhlarını yüceltmek için Bikur Holim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. [5]678 Şvat ayının 29'u [11 Şubat 1918]. {IJM.T.201.2015}

29 te

הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בקור חולים יב"ץ (יכונונו בצדק) מהאשה מ[רת] דיאמאנטי איספורנו למנוחת מר בעלה בכור דניאל איספורנו [ב]ן חנולה מ"כ (מנוחתה כבוד) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) ביום 18 לח[נו]דש [ניסן שנת] 5696 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Bn. Diamante Esforno tarafından eşi, Hanula (huzur içinde yatsın) oğlu Behor Danyel Esforno'nun huzuru için Bikur Holim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5696 Nisan ayının 18'inde [10 Nisan 1936] vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BH.26.2014}

30 te

Resim 33

הק[דש] לק"ק (לקהל קדוש) בקור חולים יב"ץ (יכונונו בצדק) למ[נוחת] האשה מ[רת] ששבונה ברוך בת מרים מ"ך (מנוחתה כבוד) ב"ש (בא שמשה) 16 סיון 5704 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Miryam kızı Bn. Sasbona Baruh'un (huzur içinde yatsın) huzuru için Bikur Holim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5704 Sivan ayının 16'sında [7 Haziran 1944] 'güneşi battı'. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BH.28.2014}

- 31 p Resim 25 הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בקור חולים יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנרצח בק"ש (בקצרות שנים) בכור יהודה ברוך נ"ע (נוחו עדן) נ"ב (נפטר ביום) 15 סיון 5679
- Erken yaşta öldürülen Behor Yeuda Baruh'un (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Bikur Holim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5679 Sivan 15'te [13 Haziran 1919] vefat etti. {IJM.T.SG.1.2014}
- 32 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בקור חולים יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנפ[טר] בק"ש (בקיצור שנים) אברהם שאול נ"ע (נוחו עדן) בן מאיר הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נפ[טר] 6 תמוז 5683 (1923) ולמנוחת הנערה מ[רת] סול מ"ך (מנוחתה כבוד) בת ג'וייה ת"ם (תבורך מנשים) נפ[טר] 20 שבט 5686
- Genç yaşta vefat eden, Meir (Tanrı onu koruyup yaşatsın) oğlu Avraham Şaul'un (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Bikur Holim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5 Tamuz 5683'te [20 Haziran 1923] vefat etti. Ve Coya ('en mübarek kadın') kızı genç yaştaki Bn. Sol'un huzuru için. 5686 Şvat ayının 20'sinde [4 Şubat 1926] vefat etti. {IJM.BI.5.2014}
- 33 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) בקו"ח (בקור חולים) יב"ץ (יכוננו בצדק) מהאדון שמואל הכהן הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"ן (לעילוי נשמת) מר חמיו הנבו"ן (הנבון ונעלה) בכור יצחק [בן] ג'וייה בן מזל טוב נ"ע (נוחו עדן) ולע"נ (ולעילוי נשמת) מרת זקנתו מ[רת] ג'וייה בת שול מ"ך (מנוחתה כבוד) 13 שבט 5703 ולע"ן (ולעילוי נשמת) מ[רת] זקנתו מ[רת] לונא בת ששבונא מ"ך (מנוחתה כבוד)
- Bay Şmuel Hakohen tarafından (Tanrı onu koruyup yaşatsın) bilge ve üstün kayınpederi, Mazal Tov oğlu Bay Behor İsak Bencoya'un (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Bikur Holim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Ve anneanesi, Sol kızı Bn. Coya'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için. 5703 Şvat ayının 13'ü [19 Ocak 1943]. Ve babaanesi, Sasbona kızı Bn. Luna'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için. {IJM.T.BI.1.2014}

❁ **Komitato Sinagogu בית הכנסת קומיטאטו** ❁

- 34 p הקדש לק"ק קומיטאטו (בתחילת הכתובת: מריבוקן]לה אשת אליעזר אבולעפיה י"ו (השם) ישמרהו ויחיהו) לע"נ (לעילוי נשמת) הבחור יעקב אבולעפיה ובליה (?) נ"ב נות בית] משה רוזאניס י"ו (השם) ישמרהו ויחיהו) ש[נת] 5681
- Eliezer Abulafya'nın ([Tanrı] onu koruyup yaşatsın) eşi Rivkula tarafından genç yaştaki Yaakov Abulafya ile Moşe Rozanes'in (Tanrı onu koruyup yaşatsın) evinin hanımı Beja'nın? ruhunu yüceltmek için Komitato kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Yıl 5681 [1920/21]. {IJM.T.175.2015}
- 35 tö Resim 29 הקדש לק"ק (לקהל קדוש) קומיטאטו יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנערה מרת קאדין דבורה מ"ב (מדוכית ביסורין) בת מיכאל שאול הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) 11 תמוז ש[נת] 5676
- Mihael Şaul (Tanrı onu koruyup yaşatsın) kızı, büyük ıstırap çeken genç yaştaki Kaden Dvora'nın ruhunu yüceltmek için Komitato kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5676 yılı Tamuz ayının 11'i [12 Temmuz 1916]. {IJM.T.194.2015}

❁ **Ester Sinagogu בית הכנסת אסתר** ❁

- 36 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) אסתר מבית הלוי יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני מ[רת] מזל טוב ת"ם (תבורך מנשים) אשת אברהם יפה הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"נ (לעילוי נשמת) מ[רת] מלכה מ"ך (מנוחתה כבוד) נלב"ע (נפטר לבית עולמה) 4 תמוז 5673 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)
- Ben, Avraham Yafe'nin ([Tanrı] onu koruyup yaşatsın) eşi Mazal Tov'dan ('en mübarek kadın') Bn. Malka'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Beit Halevi'li Ester kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5673 Tamuz ayının 4'ünde [9 Temmuz 1913] vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.SH.1.2014}

37 tö הקדש לק"ק (לקהל קדוש) אסתר מבית הלוי לע"נ (לעילוי נשמת) הנפטרת בק"ש (בקיבור שנים) מ[רת] רבקה בת וידא מ"כ (מנוחתה כבוד) אשת בכור יאודה הכהן י"ו (השם) ישמרהו ויחיהו) 15 ניסן 5673

Genç yaşta vefat eden, Vida (huzur içinde yatsın) kızı, Behor Yuda Hakohen'in ([Tanrı] onu koruyup yaşatsın) eşi Bn. Rivkula'nın ruhunu yüceltmek için Beit Halevi'li Ester kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5673 Nisan ayının 15'i [22 Nisan 1913]. {IJM.T.BI.4.2014}

✧ בית הכנסת עץ חיים Eetz Hayim Sinagogu ✧

38 p בע"ה (בעזרת ה') מעשה ידי רבקה די רבינו ביריוטי נר"ו (נטריה רחמנא וברכיה = ישמרהו הרחמן ויברכהו) הקדש לק"ק (לקהל קדוש) ע[ץ] החיים יב"ץ (יכוננו בצדק) אתן שנת ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך לפ"ג (לפרט גדול) [1891/2]

Tanrı'nın izniyle, Rabeno Biriotti'nin (Rahman onu koruyup kutsasın) kızı Rivkula'nın el emeği. Eetz Hayim kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 'Ellerini örekenin üzerine uzatır, elleri iği destekler' [1891/2].* {IJM.T.48.2013}

* Alıntılanan İbranice ayetteki vurgulu harflerin sayısal değerleri, [1891/2] yıllarına karşılık gelen 658 tarihini oluşturmaktadır.

39 p בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) עץ החיים יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) מ"א (מר אבי) בכור אליה זאבי נ"ע (נוחו עדן) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) ביום ט' לחדש אב ש[נת] 5676

Tanrı'nın izniyle, babam Bay Behor Elya Zeevi'nin (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Eetz Hayim kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5676 yılı Av ayının 9'unda [8 Ağustos 1916] vefat etti. {IJM.T.56.2013}

40 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) עה"ח (עץ החיים) יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) האשה מ[רת] מז"ט (מזל טוב) בת רושא רחל נ"ע (נוחה עדן) אשת החה"נ (החכם הנעלה) יעקב חיים הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) ביום 20 באדר ש[נת] 5679

Tanrı'nın izniyle, Roşa Rahel kızı, üstün ve bilge insan Yaakov Hayim'in (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi Bn. Mazal Tov'un (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Eetz Hayim kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5679 yılı Adar ayının 20'sinde [22 Mart 1919] vefat etti. {IJM.T.191.2015}

41 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) עץ חיים יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני רפאל פוליטי לע"נ (לעילוי נשמת) מר אבי נסים פוליטי בן רושא נ"ע (נוחו עדן) ב"ש (בא שמשו) ביום 28 כסלו שנת 5680 תנצבה"א (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים אמון)

Ben Rafael Politi'den babam Roşa kızı Bay Nisim Politi'nin (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Eetz Hayim kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağış. 5680 Kislev ayının 28'inde [20 Aralık 1919] 'güneşi battı'. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun, âmin. {IJM.T.76.2013}

42 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) עה"ח (עץ החיים) יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני הצעיר נסים מאנטיל הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) למ[נוחת] מ[ר] אבי יצחק בן מרים נ"ע (נוחו עדן) ב"ש (בא שמשו) 18 אלול 5703 ולמ[נוחת] אחותי הנערה ג'וייא מ"ך (מנוחתה כבוד) בת מלכה ת"ם (תבורך מנשים) ב"ש (בא שמשו) 17 סיון 5703 תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Ben genç yaştaki Nisim Mantel'den (Tanrı onu koruyup yaşatsın) babam, Miryam oğlu İshak'ın (mekânı cennet olsun) huzuru için Eetz Hayim kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağış. 5703 Elul ayının 18'inde [17 Eylül 1943] 'güneşi battı'. Ve kız kardeşim, Malka ('en mübarek kadın') kızı genç yaştaki Coya'nın huzuru için. 5703 Sivan ayının 17'sinde [20 Haziran 1943] 'güneşi battı'. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.142.2013}

43 kö הקדש לק"ק (לקהל קדוש) עה"ח (עץ החיים) יב"ץ (יכונונו בצדק) ממני לאה תמ"א (תבורך מנשים אמן) לע"נ (לעילוי נשמת) מר בעלי המ[נוח] אברהם בדרשי נ"ע (נוח) (עדן) בן אסתרולה מ"כ (מנוחתה כבוד) 16 טבת 5685

Ben Lea'dan ('en mübarek kadın' olsun, âmin) eşim, Esterula (huzur içinde yatsın) oğlu Bay Avraham Bedrişi'nin (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Etz Hayim kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağış. 5685 Tevet ayının 16'sı [12 Ocak 1925]. {IJM.T.147.2013}

בית הכנסת גבאי Gabay Sinagogu

44 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) גבאי יב"ץ (יכונונו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הבחור הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) משה מיליס מ"ך (מנוחתו כבוד) בן רבקה מ"ב (מנוחתה כבוד) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) ביום 15 לח[ודש] שבט שנת 5674 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Erken yaşta vefat eden, Rivkula (huzur içinde yatsın) oğlu genç yaştaki Moşe Milis'in (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Gabay kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5674 yılı Şvat ayının 15'inde [11 Şubat 1914] vefat etti. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BI.8.2014}

45 p בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) גבאי יב"ץ (יכונונו בצדק) מהאשה מ[רת] וידא תמ"א (תבורך מנשים אמן) למנוחת מור בעלה הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) [ב] ציון ערוך מ"ך (מנוחתו כבוד) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) ביום 8 לח[ודש] אב שנת 5674

Tanrı'nın izniyle, Bn. Vida tarafından ('en mübarek kadın' olsun, âmin) genç yaşta vefat eden eşi Bay Bensiyon Aruh'un (huzur içinde yatsın) huzuru için Gabay kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5674 Av ayının 8'inde [31 Temmuz 1914] vefat etti. {IJM.T.100.2013}

בית הכנסת גינת ורדים Ginat Veradim Sinagogu

46 te הקדש בע"ה (בעזרת ה') לק"ק (לקהל קדוש) גנת ורדים יב"ץ (יכונונו בצדק) מהאשה קאדין ת"ם (תבורך מנשים) אש[ת] הנ[עלה] יעקב אמאדו הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) שנת 5687

Tanrı'nın izniyle, üstün insan Yaakov Amado'nun (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi Bn. Kaden tarafından ('en mübarek kadın') Ginat Veradim kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. Yıl 5687 [1926/7]. {IJM.T.81.2013}

בית הכנסת גברת (סניורה) Giveret (Senyora) Sinagogu

47 te הקדש לק"ק (קהל קדוש) גברת לע"נ (לעילוי נשמת) יוסף רוזאניס מ"כ (מנוחתו כבוד) נפטר ביום 3 לח[ודש] אדר שנת 5673

Yosef Rozanes'in (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Giveret kutsal cemaatine bağışlandı. 5673 yılı Adar ayının 3'ünde [12 Mart 1913] vefat etti. {IJM.T.25.2013}

48 kö הקדש לק"ק (לקהל קדוש) גברת יב"ץ (יכונונו בצדק) ממרת רחל תמ"א (תבורך מנשים אמן) לע"נ (לעילוי נשמת) בנו[ה] הבחור נחמד יוסף בנימין בן החכם הש[לם] נז"י (נעים זמירות ישראל) כה"ר (כבוד הרב) חיים יהושע אמאדו מ"ך (מנוחתו כבוד) 13 לח[ודש] אייר 5665 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Bn. Rahel tarafından ('en mübarek kadın' olsun, âmin) genç ve sevimli oğlu, en bilge insan 'İsrail'in sevgili şarkıcısı' muhterem Haham Hayim Yeoşua Amado'nun (mekâni cennet olsun) oğlu Yosef Binyamin'in ruhunu yüceltmek için Giveret kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5665 İyar ayının 13'ü [18 Mayıs 1905]. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.SG.4.2014}

49 p בע"ה (בעזרת ה' הקדש לק"ק (לקהל קדוש) גברת יב"ץ (יכוננו בצדק) ממנו בנות[י] הם למנו[ו]חת מר אבינו הנו"ן (הנבון ונעלה) ישראל אשכנזי בן שרה נ"ע (נוחו עדן) 17 שבט 5691 ולמנוחת מרת אמנו שולטנה בת רחל מ"כ (מנוחתה כבוד) הנפטרת ביום 20 לחודש[ש] אדר שנת 5697 ות[הא] נפשם צ[רורה] ב[צרור] החיים

Tanrı'nın izniyle, üstün ve bilge babamız, Sara oğlu İsrail Eşkenazi'nin (mekâni cennet olsun) huzuru için biz kızları tarafından Giveret kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 17 Şvat 5691. [4 Şubat 1931] Ve 5697 yılı Adar ayının 20'sinde [3 Mart 1937] vefat eden annemiz, Rahel kızı Sultana'nın (huzur içinde yatsın) huzuru için. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.169.2015}

50 p בע"ה (בעזרת ה' הקדש לק"ק (לקהל קדוש) גברת יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני סאמי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) בן קאדין חודארה ת"ם (תבורך מנשים) שנת 5734

Tanrı'nın izniyle, ben, Kaden Hodara ('en mübarek kadın') oğlu Sami'den (Tanrı onu koruyup yaşatsın) Giveret kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. Yıl 5734 [1973/4]. {IJM.T.SG.2.2014}

51 p Resim 46 הקדש לק"ק (לקהל קדוש) גברת יב"ץ (יכוננו בצדק) למנוחת מרת[ת] אישטרילייא נב"ת (נפשה בטוב תלין) אשת ח"ר (חכם רבי) אברהם אשכנזי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו); ולמנוחת בתה בונולא קאדין תנצב"ה (תהא נשמתן צרורה בצרור החיים) אכ"ר (אמן כן יהי רצון)

Haham Avraham Eşkenazi'nin (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi Bn. Estreya'nın ('ruhu şad olsun') huzuru için Giveret kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Ve onun kızı Bonula Kaden'in huzuru için. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun, Tanrı'nın isteği bu olsun, âmin. {IJM.T.SG.3.2014}

52 kö הקדש לק"ק (לקהל קדוש) גברת יב"ץ (יכוננו בצדק) מהאדון יוסף מוסאגי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) 19 שבט שנת 5671

Bay Yosef Musaçi tarafından (Tanrı onu koruyup yaşatsın) Giveret kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Yıl 5671 Şvat 19 [17 Ocak 1911]. {IJM.T.155.2013}

53 kö Resim 14 הק[דש] לק"ק (לקהל קדוש) גברת יב"ץ (יכוננו בצדק) ממרת ריינא ת"ם (תבורך מנשים) אשת דוד וינטורה י"ו (השם) ישמרהו ויחיהו [5]682

David Ventura'nın ([Tanrı] onu koruyup yaşatsın) eşi Bn. Reyna ('en mübarek kadın') tarafından Giveret kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. [5]682 [1921/2]. {IJM.T.196.2015}

Habif Sinagogu בית הכנסת חביף

54 kö הקדש לק"ק (לקהל קדוש) חאביף יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני מורינו אלבילדאס הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"ן (לעילוי נשמת) שרה אלבילדאס בת וידא רחל מ"כ (מנוחתה כבוד) 22 שבט 5700

Ben Moreno Albeldas'dan (Tanrı onu koruyup yaşatsın) Vida Rahel kızı Sara Albeldas'ın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Habif kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5700 Şvat 22 [1 Şubat 1940]. {IJM.T.22.2013}

✧ בית הכנסת השכמת בית הכנסת Aşkamat Beit Ha-Kenesset Sinagogu ✧

55 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) השכמת בית הכנסת יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני איסטרילייא ת"מ (תבורך מנשים) אשת בכור עוזיאל מוצירי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"נ (לעילוי נשמות) אבי ואמי משה [ו]דודו קאלי אלאזראקי מ"ך (מנוחתם כבוד) נלב"ע (נפטרו לבית עולמם) ביום 9 לחדש סיון שנת 5676 תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Behor Uziel Museri'nin (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi, ben Estreya'dan ('en mübarek kadın') babam ve annem Moşe ve Dudu Kali Alazraki'nin (huzur içinde yatsınlar) ruhlarını yüceltmek için Aşkamat Beit Ha-Kenesset kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5676 yılı Sivan ayının 9'unda [10 Haziran 1916] vefat ettiler. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.75.2013}

56 p בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) השכמת בית הכנסת יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הבחור דניאל [ב]ן אדרת נ"ע (נוחו עדן) בכ"ר (בן כבוד רבי) חיים נ"ע (נוחו עדן); ב"ש (בא שמשו) 14 טבת 5677

Tanrı'nın izniyle, sayın Bay Hayim'in (mekânı cennet olsun) oğlu genç yaştaki Danyel Benaderet'in (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Aşkamat Beit Ha-Kenesset kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5677 Tevet 14'te [8 Ocak 1917] 'güneşi battı'. {IJM.T.101.2013}

57 p בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) השכמת בית הכנסת יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנערה המדוכית בייסורים שרה בת ה"ח (הנבון וחשוב) יעקב אלטאליף נ"ע (נוחה עדן): 3 תמוז [נת] 5686 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Tanrı'nın izniyle, bilge ve seçkin insan Yaakov Altalef'in kızı, büyük ıstırap çeken genç yaştaki Sara'nın (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Aşkamat Beit Ha-Kenesset kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5686 yılı Tamuz 3 [15 Haziran 1926]. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.96.2013}

58 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) הש"כ (השכמת) ביה"כ (בית הכנסת) יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני הנערה מ[רת] קלארה ת"מ (תבורך מנשים) בת שלמה הכהן מ"ך (מנוחתו כבוד) לע"נ (לעילוי נשמת) אחותי הנערה המב"י (המדוכית בייסורין) מ[רת] סארינה מ"ך (מנוחתה כבוד) בת איסטרילייא נ"ע (נוחה עדן) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) 4 אדר 5688 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Ben, Şlomo Hakohen'in (huzur içinde yatsın) genç yaştaki kızı Bn. Klara'dan ('en mübarek kadın') büyük ıstırap çeken genç yaştaki kız kardeşim, Estreya (mekânı cennet olsun) kızı Bn. Sarina'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Aşkamat Beit Ha-Knesset kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5688 Adar 4'te [25 Şubat 1928] vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.57.2013}

✧ בית הכנסת מאגנציאה Magneziya (Manisa) Sinagogu ✧

59 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) מאגנציאה יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני הנו"ן (הנבון והנעלה) משה שלום הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"נ (לעילוי נשמת) בני הארוס וחשוב הנ"פ (הנפטר) בקצ"ש (בקיצור שנים) שמעון שלום מ"ך (מנוחתו כבוד) [ב]ן אסתרולה ת"מ (תבורך מנשים) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) 5 לחודש חשון שנת 5692 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Ben, bilge ve seçkin insan Moşe Şalom'dan (Tanrı onu koruyup yaşatsın) nişanlı iken genç yaşta vefat eden seçkin oğlum, Esterula ('en mübarek kadın') oğlu Şimon Şalom'un (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Magneziya kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5692 Heşvan ayının 5'inde [16 Ekim 1931] vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.141.2013}

60 kö ב"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) מאגנאסיאה יב"ץ (יכונונו בצדק). מהג[ברת] לונא דיליאון לע"נ (לעילוי נשמות) מ[ר] אביה מאיר קושטי בן מזל טוב מ"ך (מנוחתו כבוד) מ[רת] אמה רחל בת פירלה מ"ך (מנוחתה כבוד) ואחותה ריינה בת רחל מ"ך (מנוחתה כבוד) טבת 5699 תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Tanrı'nın izniyle, Bn. Luna Deleon tarafından babası, Mazal Tov oğlu Bay Meir Kostı (huzur içinde yatsın), annesi Perla kızı Bn. Rahel (huzur içinde yatsın) ve kız kardeşi Rahel kızı Reyna'nın (huzur içinde yatsın) ruhlarını yüceltmek için Magnezia kutsal cemaatine (erdemı daim olsun) bağışlandı. 5699 Tevet ayı [23 Aralık 1938 – 20 Ocak 1939] Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.198.2015}

✧ **Mahazike Torah Sinagogu בית הכנסת מחזיקי תורה** ✧

61 te הקדש לק"ק (לקהל קדוש) מחזיקי תורה יב"ץ (יכונונו בצדק) ממני יעקב צבי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"נ (לעילוי נשמת) מר אחי המר נפש הר[ב] אברהם [ב] ריינה מ"ך (מנוחתו כבוד) נפטר י"ז לח[ודש] סיון 5674 [5] ולעילוי נשמת בתי הנערה ריינה בת פירלה מ"ך (מנוחת כבוד) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) ביו[ם] יא לח[ודש] שבט שנת 5685 תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Ben Yaakov Tsevi'den (Tanrı onu koruyup yaşatsın) küskün ağabeyim, Reyna oğlu Bay Avraham'ın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Mahazike Tora kutsal cemaatine (erdemı daim olsun) bağış. [5]674 Sivan ayının 15'inde [11 Haziran 1914] vefat etti. Ve genç yaştaki kızım, Perla kızı Reyna'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için. 5685 yılı Şvat ayının 11'inde [5 Şubat 1925] vefat etti. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BH.21.2014}

62 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) מחזיקי תורה יב"ץ (יכונונו בצדק) ממרת סולטאנה אלגאזי ת"ם (תבורך מנשים) לע"נ (לעילוי נשמת) מ[רת] אמו[נה] רבקה בת קאדין מ"ך (מנוחתה כבוד) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) ביום 8 לח[ודש] סיון ש[נת] 5682 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Bn. Sultana Algazi ('en mübarek kadın') tarafından, annesi Kaden kızı Bn. Rebeka'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Mahazike Tora kutsal cemaatine (erdemı daim olsun) bağışlandı. 5682 yılı Sivan ayının 8'inde vefat etti. Ruhı ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.190.2015}

63 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) צונצין* ממני גראסייה גאני תמ"א (תבורך מנשים אמן) לע"נ (לעילוי נשמת) מר בעלי מנחם גי[ליבי] גאני מ"ך (מנוחתו כבוד) ולע"נ (לעילוי נשמת) בתי הנפבק"ש (הנפטרת בקיצור שנים) הנערה מרת מרים מ"ך (מנוחתה כבוד) בת גראסייה ת"ם (תבורך מנשים) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) ביום ט' לח[ודש] אלול ש[נת] 5687 תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Ben Grasya Gani'den ('en mübarek kadın' olsun, âmin) eşim Bay Menahem Çelebi Gani'nin (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Sonsin* kutsal cemaatine (erdemı daim olsun) bağış. Ve genç yaşta vefat eden kızım, Grasya ('en mübarek kadın') kızı Bn. Miryam'ın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için. 5687 yılı Elul ayının 9'unda [6 Eylül 1927] vefat etti. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BI.6.2014}

* Sonsin, Mahazike Tora sinagogunun diğer bir adıdır.

Mezake et Harabim Sinagogu בית הכנסת מזכה את הרבים

64 te הקדש לק"ק (לקהל קדוש) מזכה את הרבים יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני אסתר פרץ ת"ם (תבורך מנשים) לעילוי נשמת בתי קדין בת אסתר מ"ך (מנוחתה כבוד) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) 5 אלול 5703 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Ben Ester Peretz'den ('en mübarek kadın'), kızım Ester kızı Kaden'in (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Mezake et Harabim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5703 Elul 5'te [5 Eylül 1943] vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.19.2013}

65 p הק[דש] לק"ק (לקהל קדוש) מזכה את הרבים יב"ץ (יכוננו בצדק) למ[נוחת] האיש האמלל המב"י (המדוכא ביסורין) והנבק"ש (והנפטר בקיצור שנים) משה הכהן נ"ע (נוחו עדן) דמ [דמתקרייא] מואיז בן בכורה תמ"א (תבורך מנשים אמן) ובן דוד הכהן הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) במונטיבי[ד]או ביום 4 לח[ודש] [תמוז 5704 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)]

Büyük ıstırap çekerek genç yaşta vefat eden bahtsız adam, Behora ('en mübarek kadın' olsun, âmin) ve David Hakohen'in (Tanrı onu koruyup yaşatsın) oğlu, Moiz olarak bilinen Moşe Hakohen'in (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Mezake et Harabim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5704 Tamuz ayının 4'ünde [25 Haziran 1944] Montevideo'da vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.14.2013}

Mizrahi Sinagogu בית הכנסת מזרחי

66 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) מזרחי יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנבק"ש (הנפטרת בקיצור שנים) הנערה המארשה מרת אסתר מ"ך (מנוחתה כבוד) בת ה"ו (החכם ונעלה) משה הכהן מ"ך (מנוחתו כבוד); ביום 21 לח[ודש] אייר שנת 5670 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Bilge ve üstün Moşe Hakohen'in (huzur içinde yatsın) nişanlı iken erken yaşta vefat eden kızı Bn. Ester'in (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Mizrahi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5670 yılı İyar ayının 21'inde [30 Mayıs 1910]. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.140.2013}

67 tö בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק מזרחי יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנבון וחשוב משה הכהן מ"ך (מנוחתו כבוד) בן הנבון וחשוב בכור יוסף הכהן מ"ך (מנוחתו כבוד) תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Tanrı'nın izniyle, bilge ve seçkin insan Behor Yosef'in (mekânı cennet olsun) oğlu bilge ve seçkin Moşe Hakohen'in (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Mizrahi kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.AL.4.2014}

Orehim Sinagogu בית הכנסת אורחים

68 p בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) אורחים יב"ץ (יכוננו בצדק) מהאשה הכב[וד]ה [שרותה בת ה]מ[נוח חיים רבי נ"ע (נוחו עדן) היום 5 איר 579 [5]

Tanrı'nın izniyle, merhum Hayim Rebi'nın (mekânı cennet olsun) kızı muhterem kadın Sarota tarafından Orehim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Bugün [5]679 İyar 5 [5 Mayıs 1919]. {IJM.T.46.2013}

❖ בית הכנסת ראש ההר Roş Ha-Har Sinagogu ❖

69 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) הר (=ראש ההר) יב"ץ (יכונונו בצדק) לע"ן (לעילוי נשמת) הגביר החה"מ (החכם המעולה) משה עוזיאל נ"ע (נוחו עדן) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) 10 שבט שנת 5677

Hayırsever bilge ve üstün insan Moşe Uziel'in (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Roş Ha-Har kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5677 Şvat ayının 10'unda [2 Şubat 1917] vefat etti. {IJM.T.78.2013}

❖ בית הכנסת שער השמים Şaar Ha-Şamayim Sinagogu ❖

70 te הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שער השמים יב"ץ (יכונונו בצדק) ממני בולא אלגראנטי ת"ם (תבורך מנשים) לחתונת בני רפאל הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) ש[נת] 5730

Ben Bula Algranati'den ('en mübarek kadın') oğlum Rafael'in (Tanrı onu koruyup yaşatsın) düğünü vesilesiyle Şaar Ha-Şamayim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. Yıl 5730 [1969/70]. {IJM.T.60.2013}

71 p הקדש למ"ק (למדרש קודש) שער השמים יב"ץ (יכונונו בצדק) ממני מרת לונא יפה תמ"א למנוחת הבחור הנפטר בק"ש (בקיבור שנים) שלמה אלגראנטי בן מז"ט (מזל טוב) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) 9 לח[ודש] אלול 5707 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Ben Bn. Luna Yafe'den ('en mübarek kadın' olsun, âmin) erken yaşta vefat eden Mazal Tov oğlu genç yaştaki Şlomo Algranati'nin huzuru için Şaar Ha-Şamayim kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5707 Elul ayının 9'unda [25 Ağustos 1947] vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağli olsun. {IJM.T.8.2013}

❖ בית הכנסת שלום Şalom Sinagogu ❖

72 te ב"ה (בעזרת ה') ה[קדש] לק"ק (לקהל קדוש) ש[לום] יב"ץ (יכונונו בצדק) מהאשה מרת מרים המ[כונית] קאדין נב"ת (נפשה בטוב תלין) בחיי בעלה החו"ח (החכם וחשוב) כה"ר (כבוד הרב) מורינו אברהם נ"ע (נוחו עדן) ש[נת] התרנ"א לפ"ג (לפרט גדול) תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Tanrı'nın izniyle, Kaden adıyla bilinen Bn. Miryam'ın ('ruhu şad olsun') bilge ve seçkin eşi sayın Bay Moreno Avraham (mekânı cennet olsun) hayattayken Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) yaptığı bağış. Yıl 5651 [1890/1]* Ruhü ebedi yaşam yumağına bağli olsun. {IJM.T.18.2013}

* Bu obje Miryam tarafından kendisi ve eşi henüz hayattayken bağışlanmıştır. Burada belirtilen tarih bağışın yaşama geçirildiği tarihtir.

73 te הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שלום יב"ץ (יכונונו בצדק) מזל טוב גומיל מ"כ (מנוחתה כבוד) אשת חיים גומיל הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) ביום 16 אב שנת 5671

Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Hayim Gomel'in (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi Mazal Tov Gomel (huzur içinde yatsın). 5671 Av ayının 16'sı [10 Ağustos 1911]. {IJM.T.31.2013}

74 te הק[דש] לק"ק (לקהל קדוש) שלום יב"ץ (יכונונו בצדק) למנוחת מאזלאח פאפושאדו (בי)ן אסתר נ"ע (נוחו עדן) 6 סיון שנת 5691

Ester oğlu Mazlah Papuşado'nun (mekânı cennet olsun) huzuru için Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5691 yılı Sivan 6 [22 Mayıs 1931]. {IJM.T.32.2013}

- 75 te הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) החה"נ (החכם הנבון) נז"י (נעים זמירות ישראל) דוד צונצין בן אסתרולה נ"ע (נוחו עדן) ב"ש (בא שמשו) ביום 2 כסלו 5699 תנצב"ה (תהא נשמתו צורה בצרור החיים)
- 'İsrail'in sevgili şarkıcısı', Esterula oğlu bilge insan David Sonsin'in (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5699 Kislev ayının 2'sinde [25 Kasım 1938] 'güneşi battı'. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.13.2013}
- 76 te הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) למנוחת כה"ר (כבוד הרב) יצחק הלוי בן ג'וייא נלב"ע (נפטר לבית עולמו) 11 אדר 5708 תנצב"ה (תהא נשמתו צורה בצרור החיים)
- Sayın Bay İsak Halevi Bencoya'nın huzuru için Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5708 11 Adar'da [22 Mart 1948] vefat etti. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.17.2013}
- 77 te הק[דש] לק"ק (לקהל קדוש) שלום ממרת אסתר לע"נ (לעילוי נשמת) בעלה הר[ב] אהרן [בן] יקר בן מרים
- Bn. Ester tarafından eşi, Miryam oğlu Bay Aaron Benyakar'ın ruhunu yüceltmek için Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. {IJM.T.27.2013}

- 78 p ה"ק (הקדש) לק"ק (לקהל קדוש) ומד"ק (ומדרש קדוש) שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני רושה ת"ם (תבורך מנשים) לע"נ (לעילוי נשמת) מור בעלי חיים יו"ט (יום טוב) נ"ע (נוחו עדן) ולע"ן (ולעילוי נשמת) אבי ואמי אברהם אסתרולה מזרחי נ"ע (נשמתם עדן) נפ[טר] ביו[ם] 9 לח[ודש] אלול 5676
- Ben Roşa'dan ('en mübarek kadın') eşim Bay Hayim Yom Tov'un (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için ve babam ve annem Avraham ve Esterula Mizrahi'nin (mekânları cennet olsun) ruhlarını yüceltmek için Şalom kutsal cemaati ve Şalom kutsal okuluna (erdemî daim olsun) bağış. 5676 Elul ayının 9'unda [7 Eylül 1916] vefat etti. {IJM.T.9.2013}
- 79 p בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני מ[רת] מרים ת"ם (תבורך מנשים) לע"ן (לעילוי נשמת) מ[ר] בעלי אליה אביוב נ"ע (נוחו עדן) ולשתי בנותי מ[רת] רוזה נ"ע (נוחה עדן) בכורה רחל נ"ע (נוחה עדן) נפ[טר] ביו[ם] ה' לח[ודש] שבט שנת 5684 תנצב"ה (תהא נשמתם צורה בצרור החיים)
- Ben Bn. Miryam'dan ('en mübarek kadın') eşim Bay Elya Abayov'un (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. Ve iki kızım Bn. Roza (mekâni cennet olsun) ve Bn. Behora Rahel (mekâni cennet olsun) için. 5684 yılı Şvat ayının 5'inde [11 Ocak 1924] vefat etti. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.11.2013}
- 80 p בס"ט (בסימן טוב) בע"ה (בעזרת השם) הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) מהנערה מ[רת] וידא קוניו תמ"א (תבורך מנשים אמן) ביום חתונתה וביום שמחת לבה עם החתן הנעים רפאל אלאזראקי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) ביום 4 לח[ודש] תמוז שנת תפר"ה 5685
- Resim 37 Uğurlu olsun, Tanrı'nın izniyle, genç yaştaki Bn. Vida Kunyo ('en mübarek kadın' olsun, âmin) tarafından hoş damadı Rafael Alazraki (Tanrı onu koruyup yaşatsın) ile 'düğününde, en mutlu gününde' Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5685 yılı Tamuz ayının 4'ü [26 Haziran 1925].* {IJM.T.6.2013}
- * Yıl, yeni evli bir çiftte uygun bir temenni teşkil edecek şekilde İbranice 'berekatli olacak' anlamına gelen ve rakamsal karşılığı [5]685 olan sözcükle ifade edilmiştir.

81 p ק"ק (קהל קדוש) ומד"ק (ומדרש קודש) שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) ויעש את הפרכת האדון יצחק סאדרינאס י"ו (נהשם) ישמרהו ויחיהו) חיידה(?) לע"נ (לעילוי נשמת) בתו הנערה המב"י (המדוכית ביסורין) מזל טוב מ"ך (מנוחתה כבוד) בת קאלומירה ת"ם (תבורך מנשים) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) אלול 5687 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Şalom kutsal cemaati ve Şalom kutsal okuluna (erdemî daim olsun) bağışlandı. Bay İsak Sadrinas ([Tanrı] onu koruyup yaşatsın) (?); büyük ıstırap çeken, Kalomira ('en mübarek kadın') kızı genç yaştaki Mazal Tov'un (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için 've perdeyi yaptı'. 5687 Elul ayında [29 Ağustos – 26 Eylül 1927] vefat etti. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.5.2013}

82 p ב"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) ממרת ויאוליטא למנוחת בעלה כה"ר (כבוד הרב) משה אשכנזי נ"ע (נוחו עדן) [ב] מרים נלב"ע (נפטר לבית עולמו) בא' לחנוכה אלול שנת 5703 ולמנוחת מרת אמה שמחה בת חנה תמ"א (תבורך מנשים, אמן) נפטרת בד' לחדש סיון תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Tanrı'nın izniyle, Bn. Vyoleta tarafından eşi, Miryam oğlu sayın Bay Moşe Eşkenazi'nin (mekânı cennet olsun) huzuru için Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5703 yılı Elul ayının 1'inde [1 Eylül 1943] vefat etti. Ve annesi Hana kızı Bn. Simha'nın ('en mübarek kadın' olsun, âmin) huzuru için. Sivan ayının 4'inde vefat etti. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.BI.7.2014}

83 tö הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שלום יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני מרת] גראסייא תמ"א (תבורך מנשים אמן) לע"נ (לעילוי נשמת) מור בעלי החו"ח (החכם וחשוב) שמעון דוזיטאס [ב] דונא נ"ע (נוחו עדן) שנפ[טר] ביום כט לחנוכה שנת] התרע"ח ומ"ך (ומנוחתו כבוד)

Ben Bn. Grasya'dan ('en mübarek kadın' olsun, âmin) bilge ve seçkin eşim, Donna oğlu Bay Şimon Dozetaz'ın (mekânları cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Şalom kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 5678 yılı Tevet ayının 29'unda [13 Ocak 1918] vefat etti (huzur içinde yatsınlar). {IJM.26.2013}

בית הכנסת שאול Saul Sinagogu

84 p הקדש] למ"ק (למדרש קודש) שאול לע"נ (לעילוי נשמת) מרת] ליאונורה המ"ב (המדוכית ביסורין) אנת] רפאל לאחאנה י"ו (נהשם) ישמרהו ויחיהו) בת כבוד] סימן טוב חכים מ"כ (מנוחתה כבוד) ב"ש (בא שמשנה) 15 כסלו 5682

Sayın Siman Tov Hakim'in kızı, Rafael Lahana'nın ([Tanrı] onu koruyup yaşatsın) büyük ıstırap çeken eşi Bn. Leonora'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Şaul kutsal okuluna (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5682 yılı 15 Kisle'de [16 Aralık 1921] 'güneşi battı'. {IJM.T.65.2013}

85 p Resim 23 הקדש למ"ק (למדרש קודש) שאול יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) האשה המ' [דוכית] ב"י (ביסורין) הנבק"ש (הנפטרת בקיצור שנים) מרת] רושה רבקה מ"ך (מנוחתה כבוד) בת שרה מ"ך (מנוחתה כבוד) אשת מרדכי ב[נ] אברהם הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) יום חמישי 15 לחדש ניסן שנת 5688 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Büyük ıstırap çekerek genç yaşta vefat eden, Mordehay Avraham'ın (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi, Sara (huzur içinde yatsın) kızı Bn. Roşa Rebeka'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Şaul kutsal okuluna (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5688 yılı Nisan ayının 15'i perşembe günü [5 Nisan 1928] vefat etti. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.183.2015}

בית הכנסת שונשול Şonşol Sinagogu

86 p

הקדש לק"ק (לקהל קדוש) שונשול יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני ריקה [ב]ן גיאת תמ"א (תבורך מנשים אמן) לע"ן (לעילוי נשמת) מר אביה יהושע [ב]ן גיאת [ב]ן ג'וייא 25 כסלו ולמ[נחות] מרת אמה בוליסא בת מלכא 9 ו(?) אדר ולמנוחת מרת אחותה המדוכית ביסורין ג'וייא בת בוליסא נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) 28 תשרי 719[5] תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Ben Rika Bengiat'dan ('en mübarek kadın' olsun, âmin), babası Coya oğlu Bay Yeoşua Bengiat'ın ruhunu yüceltmek için Şonşol kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. Kislev ayının 25'i. Ve annesi Malka kızı Bn. Bulisa'nın huzuru için. İkinci Adar ayının 9'u. Ve büyük ıstırap çeken kız kardeşi Bulisa kızı Coya'nın huzuru için. 28 Tişre [5]719'da [15 Eylül – 14 Ekim 1958] vefat etti. Ruhları ebedî yaşam yumağına bağılı olsun. {IJM.T.49.2013}

בית הכנסת תלמוד תורה Talmud Tora Sinagogu

87 te

הקדש לק"ק (לקהל קדוש) תלמוד תורה יב"ץ (יכוננו בצדק) מהאדון שבתי מורדו הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) ומאשתו הגברת בכורה נעמה תמ"א (תבורך מנשים, אמן) 25 כסלו ש[נת] 5689

Bay Sabetay Mordo (Tanrı onu koruyup yaşatsın) ve eşi Bn. Behora Naama tarafından ('en mübarek kadın' olsun, âmin) Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5689 yılı 25 Kislev [8 Aralık 1928]. {IJM.T.83.2013}

88 te

הקדש לק"ק (לקהל קדוש) ת"ת (תלמוד תורה) יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמתם) של הנ[בונים] וח[כמים] שלמה ואחיו נסים בן יהודה גומל נ"ע (נוחם עדן) נפ[טר]ו[?] [ביום] 12 לחודש חשון שנת 5695 תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Yeuda Gomel'in oğulları, bilge ve akıllı Şlomo ile kardeşi Nisim'in (mekânları cennet olsun) ruhlarını yüceltmek için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Vefat tarihi:5695 yılı Heşvan ayının 12'si [21 Ekim 1934]. Ruhları ebedî yaşam yumağına bağılı olsun. {IJM.T.118.2013}

* Ölüm tarihinin kardeşlerden birine mi, yoksa her ikisine de mi ait olduğu belirsizdir.

89 te

הקדש לק"ק (לקהל קדוש) תלמוד תורה יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני לונא ת"ם (תבורך מנשים) למ[נחות] מ[ר] בעלי ג'יליבי אפרים סבע נ"ע (נוחו עדן) ב"ש בא שמשו) 29 אלול 5702

Ben Luna'dan ('en mübarek kadın') eşim Bay Çelebi Efraim Saba'nın (mekânı cennet olsun) huzuru için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 29 Elul 5702'de [11 Eylül 1942] 'güneşi battı'. {IJM.T.61.2013}

90 p הקדש להק"ק (להקהל קדוש) ת"ת (תלמוד תורה) יב"ץ (יכונונו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) האשה הכבודה והצנועה הנפטרת בקצרות שנים מן[רת] שמחה נ"ב (נוות בית) אשת הר[ב] אליה בר נתן הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) בת הר[ב] ישראל נחום הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) והיתה מנוחתה ביום ח' לח[ודש] אדר ש[נת] אסת"ר 5661

Erken yaşta vefat eden muhterem ve mütevazi kadın, evin hanımı, Bay Elya Bar-Natan'ın (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi, Bay İsrail Nahum'un (Tanrı onu koruyup yaşatsın) kızı Bn. Simha'nın ruhunu yüceltmek için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemini daim olsun) bağışlandı. 5661 yılı Adar ayının 8'inde [27 Şubat 1901]* vefat etti. {IJM.T.189.2015}

* Ölüm yılını belirten İbranice harfler, Adar ayındaki Purim bayramında okunan Ester Kitabı'nın kahramanı Kraliçe Ester'e gönderme yapmaktadır. Ester adını oluşturan harflerin sayısal değeri [5]661'dir.

91 p בע"ה (בעזרת ה') ה"ק (הקדש) לק"ק (לקהל קדוש) ת"ת (תלמוד תורה) לע"נ (לעילוי נשמת) הבחור משה גאנון בן בכורה רושה מ"כ (מנוחתו כבוד) 2 טבת 5668

Behora Roşa'nın oğlu, genç yaştaki Moşe Ganon'un (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemini daim olsun) bağışlandı. 2 Tevet 5668 [7 Aralık 1907]. {IJM.T.135.2013}

92 p הק[דש] לק"ק (לקהל קדוש) תלמוד תורה יב"ץ (יכונונו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) מר אבי הנו"ה (הנבון והנעלה) כה"ר (כבוד הרב) בכור יום טוב ביטראן נ"ע (נוחו עדן) ב"ש (בא שמשו) 26 אייר 5684

Bilge ve üstün babam, sayın Bay Behor Yom Tov Bitran'ın (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemini daim olsun) bağışlandı. 26 İyar 5684'te [30 Mayıs 1924] 'güneşi battı'. {IJM.T.171.2015}

93 p Resim 44 הקדש לק"ק (לקהל קדוש) ת"ת (תלמוד תורה) חברה יב"ץ (יכונונו בצדק) מהאשה ריינא שאלתיאל תמ"א (תבורך מנשים אמן) למנוחת אחותה הנערה מרת רושא חסן בת שארותא מ"ך (מנוחתה כבוד) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) ביום 8 לח[ודש] אייר ש[נת] 5697 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)

Reyna Şaltiel tarafından ('en mübarek kadın' olsun, âmin) genç yaştaki kız kardeşi, Sarota kızı Bn. Roşa Hasan'ın (huzur içinde yatsın) huzuru için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemini daim olsun) bağışlandı. 5697 yılı İyar ayının 8'inde [19 Nisan 1937] vefat etti. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.188.2015}

- 94 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) תלמוד תורה ממ"ר שמואל חאליגואה הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) ניסן 5703
- Bay Şmuel Halegua tarafından (Tanrı onu koruyup yaşatsın) Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. Nisan 5703 [6 Nisan – 5 Mayıs 1943]. {IJM.T.176.2015}
- 95 kö הק[דש] לק"ק (לקהל קדוש) ת"ת (תלמוד תורה) יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) האשה הנ[פטר]ת בקצ"ש (בקיצור שנים) המדוכית ביסור'רין] מ[רת] וידא מ"ך (מנוחתה כבוד) בת מזל טוב מ"ך (מנוחתה כבוד) אשת שמואל גאליקו הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) 19 לח[ודש] אדר 5686 תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים)
- Büyük ıstırap çekerek genç yaşta vefat eden, Şmuel Galiko'nun (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi, Mazal Tov (huzur içinde yatsın) kızı Bn. Vida'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5686 Adar ayının 19'unda [5 Mart 1926] vefat etti. Ruhü ebedî yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.197.2015}
- 96 iyp הק[דש] לק"ק (לקהל קדוש) ת"ת (תלמוד תורה) יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הר[ב] חיים זאיבי נ"ע (נוחו עדן) 11 שבט להצלח[ת] בנו אברהם זאיבי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) שנת 5668
- Bay Hayim Zeevi'nin (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 11 Şvat. Ve oğlu Avraham Zeevi'nin (Tanrı onu koruyup yaşatsın) başarısı için. Yıl 5668 [14 Ocak 1908]. {numarasız}

- 97 iyp בע"ה (בעזרת ה') הקדש לק"ק (לקהל קדוש) ת"ת (תלמוד תורה) יב"ץ (יכוננו בצדק) ממני אברהם זאיבי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"נ (לעילוי נשמת) מרת אמי אסתרולה נב"ת (נפשה בטוב תלוי) : אשת מ"א (מר אבי) הר[ב] אליה זאיבי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) ב"ש (בא שמשה) 25 אב שנת 5671
- Tanrı'nın izniyle, ben Avraham Zeevi'den (Tanrı onu koruyup yaşatsın), babam Bay Elya Zeevi'nin (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi, annem Bn. Esterula'nın ('ruhu şad olsun') ruhunu yüceltmek için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağış. 25 Av 5671'de [19 Ağustos 1911] 'güneşi battı'. {IJM.T.200.2015}
- 98 ins הקדש לק"ק (לקהל קדוש) תלמוד תורה יב"ץ (יכוננו בצדק) מהח"ח (מהחכם וחשוב) דוד אמון הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) לע"נ (לעילוי נשמת) נות ביתו הנבק"ש (הנפטרת בקיצור שנים) מ[רת] לונה בת בכורה שמחה מ"ך (מנוחתה כבוד) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) ביום ז' לח[ודש] אייר שנת 5676
- Bilge ve seçkin insan David Amon tarafından (Tanrı onu koruyup yaşatsın) erken yaşta vefat eden evinin hanımı, Behora Simha kızı Bn. Luna'nın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Talmud Tora kutsal cemaatine (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5676 yılı İyar ayının 7. gününde [10 Mayıs 1916] vefat etti. {IJM.T.160.2013}

✧ בית הכנסת ים סוף Yam Suf Sinagogu ✧

- 99p הקדש למ"ק (למדרש קודש) ים סוף יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"נ (לעילוי נשמת) הנערה מ[רת] קאדין מ"כ (מנוחתה כבוד) בת דוד עזר מ"כ (מנוחתה כבוד) ביום 3 סיון שנת 5668
- David Azar'ın (huzur içinde yatsın) kızı genç yaştaki Bn. Kaden'in (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Yam Suf kutsal okuluna (erdemî daim olsun) bağışlandı. 5668 yılı Sivan ayının 3'ü [2 Haziran 1908]. {IJM.T.59.2013}

100 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) ים סוף יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"ן (לעילוי נשמת) אברהם בנומו בן ריינה נ"ע (נוחו עדן) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) ביום 14 לח[ודש] כסלו ש[נת] 5670

Reyna oğlu Avraham Bonomo'nun (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Yam Suf kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5670 yılı Kislev ayının 14'ünde [27 Kasım 1909] vefat etti. {IJM.T.135.2013}

101 p בע"ה (בעזרת ה') הק[דש] לק"ק (לקהל קדוש) ים סוף לע"נ (לעילוי נשמת) מר בעלי הנפטר בק"ש (בקיצור שנים) חיים יואל בן לונא מ"כ (מנוחתו כבוד) ביום הרביעי 24 אדר הראשון 5692 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Erken yaşta vefat eden eşim, Luna oğlu Hayim Yoel'in (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Yam Suf kutsal cemaatine (erdemli daim olsun) bağışlandı. 5692 birinci Adar ayı 24 Çarşamba günü [2 Mart 1932]. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.178.2015}

Cemaat adı belirtilmeyen Tevrat elbiselerindeki ithaf yazıtları (Kronolojik sıra)

102 te עשיתי הקדש לקהל קדוש מעשה ידי לונה לה(?) [בן] ג'זיה ת"ם (תבורך מנשים) שנת ה'תרנ"ט ס"ט (סופה טוב) בת [?] [בן] ג'זיה

Kutsal cemaate bağışladım. Luna Bencoya'nın ('en mübarek kadın') el emeği. Yıl 1898/9. İyi bir geleceği olsun. (?) Bencoya'nın kızı. {IJM.T.BH.24.2014}

Resim 34

103 te קדש לה' לע"נ (לעילוי נשמת) החו"ח (החכם וחשוב) הנפטר בק"ש (בקיצור שנים) הר[ב] יעקב די יאודה קורי נ"ע (נוחו עדן) נפטר בן 35 שנה ביום שבת קודש 4 אב ש[נת] 5665 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Genç yaşta vefat eden, Yaakov Kori oğlu bilge ve seçkin Haham Yaakov'un (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için Tanrı'ya adandı. 35 yaşındayken 5665 yılı 4 Av ayı [5 Ağustos 1905] kutsal Şabat gününde vefat etti. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.24.2013}

104 te בע"ה (בעזרת ה') הקדש מהאשה מרת ריינא מזרחי תמ"א (תבורך מנשים אמן) 7 אדר שנת 5668

Tanrı'nın izniyle, Bn. Reyna Mizrahi tarafından ('en mübarek kadın' olsun, âmin) bağışlandı. 7 Adar yıl 5668 [10 Mart 1908]. {IJM.T.BH.27.2014}

105 te קדש ליי" מהאשה מ[רת] ויקטוריה ת"ם (תבורך מנשים) אשת הנ[בון] המ[עולה] יעקב טאראנטו י"ץ (ישמרהו צורו) שנת התרס"ט (1908/9)

Bilge ve üstün insan Yaakov Taranto'nun (Tanrı onu korusun) eşi Bn. Viktorya ('en mübarek kadın') tarafından Tanrı'ya adandı. Yıl 5669 [1908/9]. {IJM.T.89.2013}

106 te נדרי מאד (?) נדרתי קדש לה' אנכי נחמיה פאלקון הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) תמוז שנת עזרתה

Yeminim çok (?) Ben Nehemya Falkon (Tanrı onu koruyup yaşatsın) Tanrı'ya adamaya yemin ettim. 5677 Tamuz ayı [1916/7].* {IJM.T.BH.11.2014}

* İbranicelikle yazılan bağış yılı 'Tanrı'nın izniyle' anlamına gelmekte olup, rakamsal karşılığı [5]677'dir.

107 te לאה שרה מ"ך (מנוחתה כבוד): אשת חיים דוניו: נפטרת ביום 19 סיון 5679 סוקייה
Hayim Donyo'nun eşi Lea Sara (huzur içinde yatsın). 19 Sivan 5679'da
[17 Haziran 1919] Söke'de* vefat etti. {IJM.T.29.2013}

* İzmir'den yaklaşık 100 km uzaklıktaki kasaba.

108 te לע"נ (לעילוי נשמת) הנערה שרה גומל בת אסתר ת"ם (תבורך מנשים) ב"ש בא
שמשה) ביום כ"א לח[ודש] אייר ש[נת] התרפ"ג

Ester ('en mübarek kadın') kızı genç yaştaki Sara Gomel'in ruhunu
yüceltmek için. 5683 yılı İyar ayının 21'inde [7 Mayıs 1923] 'güneşi battı'.
{IJM.T.80.2013}

109 te קדש לה' מהחוח"ח (מהחכם וחשוב) חיים קטן הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) ומהגברת נוח
ביתו מ[רת] דונא תמ"א (תבורך מנשים אמון) ש[נת] 5691

Bilge ve seçkin Hayim Katan (Tanrı onu koruyup yaşatsın) ve evinin
hanımı Bn. Dona tarafından ('en mübarek kadın' olsun, âmin) Tanrı'ya
adandı. Yıl 5691 [1930/1]. {IJM.T.74.2013}

110 te הקדש לק"ק (לקהל קדוש) יב"ץ (יכוננו בצדק) לע"ז (לעילוי זכר) הב[חור] וח[כם]
יהודה בכ"ר (בן כבוד רבי) יצחק נפטר ביום 15 אב ש[נת] 5692

Sayın Bay İsak'ın oğlu bilgili genç Yeuda'nın ruhunu yüceltmek için
kutsal cemaate (erdemli daim olsun) başlandı. 15 Av 5692'de [17
Ağustos 1932] vefat etti. {IJM.T.BH.16.2014}

111 te בע"ה (בעזרת ה') קדש לה' למנוחת המר נפש הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) נזב"י
(נעים זמירות ישראל) כה"ר (כבוד הרב) בנימין דאנון נ"ע (נוחו עדן) בן מרים ת"ם
(תבורך מנשים) ב"ש (בא שמשו) 19 לח[ודש] שבט 5703 תנצב"ה (תהא נשמתו
צורה בצרור החיים)

Tanrı'nın izniyle, genç yaşta vefat eden küskün insan, 'İsrail'in sevgili
şarkıcısı', Miryam ('en mübarek kadın') oğlu sayın Bay Binyamin Danon'un
(mekânı cennet olsun) huzuru için Tanrı'ya adandı. 5703 Şvat ayının
19'unda [25 Ocak 1943] 'güneşi battı'. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı
olsun. {IJM.T.120.2013}

Tarih ve cemaat belirtilmeyen Tevrat elbiselerindeki ithaf yazıtları (Belirli bir sıra gözetilmemiştir)

112 te קודש לה' לע"נ (לעילוי נשמת) האשה שמתה מעוברת מרת שרה זאבי בת אסתר
פיריה תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים אמון)
Resim 41

Hamileyken vefat eden Ester Perera kızı Bn. Sara Zeevi'nin ruhunu
yüceltmek için Tanrı'ya adandı. Ruhu ebedi yaşam yumağına bağlı
olsun, âmin. {IJM.T.117.2013}

113 te לע"נ (לעילוי נשמות) הנפטר[ות] בקצרות שנים מרת מילי אשת בכור בי"ה ובתה
ריינה

Behor Beja'nın erken yaşta vefat eden eşi Bn. Mili ve onun kızı Reyna'nın
ruhlarını yüceltmek için. {IJM.T.88.2013}

114 te הקדש אשת נסים עזר נ"ע (נוחו עדן) לק"ק (לקהל קדוש)

Nisim Azar'ın (mekânı cennet olsun) eşi tarafından kutsal cemaate
başlandı. {IJM.T.82.2013}

123 p בע"ה (בעזרת ה') קודש לה' לע"נ (לעילוי נשמת) הנפטר בקצ"ש (בקיצור שנים) מרת מרים מ"כ (מנוחתה כבוד) אשת שלמה נאג'ארי י"ו (השם) ישמרהו ויחיהו) 18 אב 5678 ומ"כ (ומנוחתה כבוד)

Tanrı'nın izniyle, Şlomo Nacari'nin (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi, genç yaşta vefat eden Bn. Miryam'ın (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için Tanrı'ya adandı. 18 Av 5678 [27 Temmuz 1918]. {IJM.T.6.2013}

124 p הקדש למנוחת הנערה מרת ב' [כורה] זאפירה מ"ך (מנוחתה כבוד) בת הנ[עלה] אברהם הלון[?]. הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נפ[טרה] 12 טבת ש[נת] 5679

Üstün insan Avraham Halevi'nin (?) (Tanrı onu koruyup yaşatsın) kızı, genç yaştaki Bn. Behora Zafira'nın (huzur içinde yatsın) huzuru için bağışlandı. 5679 yılı 12 Tevet'te [15 Aralık 1918] vefat etti. {IJM.T.SH.2.2014}

125 p לע"נ (לעילוי נשמת) הנערה המאורשה סולטאנה חנה בת בכורה אסתרולה תמ"א (תבורך מנשים אמן) ב"ש (בא שמשה) ביום 27 מנחם 5679 Resim 47

Behora Esterula ('en mübarek kadın' olsun, âmin) kızı, nişanlı genç kız Sultana Hana'nın ruhunu yüceltmek için. 5679 Menahem* ayının 27'sinde [23 Ağustos 1919] 'güneşi battı'. {IJM.T.64.2013}

* İbranicede 'teselli eden' anlamına gelen menahem kelimesi, Kudüs Tapınağı'nın yıkıldığı Av ayına gönderme yapar. Bu nedenle, Av ayı için çoğu zaman Menahem Av kullanılır. Bu bağlamda merhumenin vefatı için başsağlığı dilendiği düşünülebilir.

126 p הקדש לע"נ (לעילוי נשמות) הנ[עלה] יוסף גאון נ"ע (נוחו עדן) נפ[טר] 16 טבת 5678 ובנו אלעזר בן ריינה נ"ע (נוחו עדן) נפ[טר] 10 אדר ש[נת] 5680 תנצב"ה (תהא נשמתם צרורה בצרור החיים)

Üstün insan Yosef Gaon'un (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için bağışlandı. 5678 Tevet ayının 16'sında [31 Aralık 1917] vefat etti. Ve oğlu, Reyna oğlu Elazar için (mekâni cennet olsun). 5690 yılı Adar ayının 1'inde [20 Şubat 1920] vefat etti. Ruhları ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.3.2013}

127 p הקדש למנוחת האשה מ[רת] לונה בת דודו מ"ך (מנוחתה כבוד) אשת נסים [ב]ן עזרה הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נפ[טרה] ב 25 תמוז ש[נת] 5683

Nisim Benezra'nın (Tanrı onu koruyup yaşatsın) eşi, Dudu kızı Bn. Luna'nın huzuru için (huzur içinde yatsın) bağışlandı. 5683 yılı 25 Tamuz'da [25 Temmuz 1923] vefat etti. {IJM.T.98.2013}

128 p ונ"ע (ונוחו/ה עדן) 25 אייר 5684

Mekâni cennet olsun. 25 İyar 5684 [29 Mayıs 1924]. {IJM.T.72.2013}

129 p לע"נ (לעילוי נשמת) הנ[עלה] [ב]ן ציון גבאי נ"ע (נוחו עדן) נפ[טר] ביום ... כסלו 5679 ולמנוחת] אשתו מ[רת] אסתר בת [ב]ן ציון מע[ה]לל[א]ל מ' [כ] (מנוחתה כבוד) נפ[טרה] ביום 4 אלול שנת 5686

Üstün insan Bensiyon Gabay'in (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için. 5679 Kislev ayının ... gününde [5 Kasım – 3 Aralık 1918] vefat etti. Ve eşi, Bensiyon Mahalalel'in kızı Bn. Ester'in (huzur içinde yatsın) huzuru için. 5686 yılı Elul ayının 4'ünde [14 Ağustos 1926] vefat etti. {IJM.T.174.2015}

130 p הקדש לע"ן (לעילוי נשמת) הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) שלמה [בן] סניור נ"ע (נוחו עדן), בן יעקב הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נלב"ע (נפטר לבית עולמו) תשרי שנת 5688

Erken yaşta vefat eden, Yaakov (Tanrı onu koruyup yaşatsın) oğlu Şlomo Bensinyor'un (mekânı cennet olsun) ruhunu yüceltmek için bağışlandı. 5688 yılının Tışre ayında [27 Eylül – 26 Ekim 1927] vefat etti. {IJM.T.143.2013}

131 p הקדש למנוחת הנערה מרת רושה קומריאל מ"ך (מנוחתה כבוד) בת ג'אמילה תמ"ה [=א] (תבורך מנשים אמן) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) ביום 15 לח[ודש] אדר שנת 5690

Resim 35

Camila ('en mübarek kadın' olsun, âmin) kızı genç yaştaki Roşa Kumriel'in (huzur içinde yatsın) huzuru için bağışlandı. 5690 yılı Adar ayının 15'inde [15 Mart 1930] vefat etti. {IJM.T.172.2015}

132 p הקדש לע"ן (לעילוי נשמת) הנערה הנבק"ש (הנפטרת בקיצור שנים) מרת] סולטאנה מ"ך (מנוחתה כבוד) בת הר' יוסף יפה הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) נלב"ע (נפטרה לבית עולמה) 20 ניסן שנת 5691

Resim 19

Bay Josef Yafe'nin (Tanrı onu koruyup yaşatsın) kızı, erken yaşta vefat eden genç kız Bn. Sultana'nın ruhunu yüceltmek için bağışlandı. 20 Nisan 5691 [7 Nisan 1931] yılında vefat etti. {IJM.T.63.2013}

133 p הקדש לע"ן (לעילוי נשמת) מרת רייזינה נב"ת (נפשה בטוב תלין) אשת הנו"ן (הנבון ונעלה) כה"ר (כבוד הרב) נסים סאבא נ"ע (נוחו עדן) תנצב"ה (תהא נשמתה צרורה בצרור החיים) 10 חשוון ש' [נת] 5708

Bilge ve üstün insan sayın Bay Nisim Saba'nın (mekânı cennet olsun) eşi Bn. Recina'nın ('ruhu şad olsun') ruhunu yüceltmek için bağışlandı. Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. 10 Heşvan yıl [5]708 [24 Ekim 1947]. {IJM.T.179.2015}

134 p לזכר נשמת אבינו מורנו משה איסר ב"ר (בן רבי) ליפמאן זאב לחובר נפ[טר] כ"ט תשרי תשכ"ב

Haham Lipman Zeev Lahover'in oğlu, babamız hocamız Moşe İsar'ın anısına. 29 Tışre 5722'de [9 Ekim 1961] vefat etti. {IJM.T.BI.13.2014}

IN MEMORY OF BELOVED FATHER MORRIS LACHOVER D. OCTOBER 9, 1961 DONATED BY SAM AND MIRIAM ROSENS DETROIT, MICHIGAN U.S.A.

135 p הקדש לק"ק (לקהל קדוש) מהאשה מרת רוזא תמ"א (תבורך מנשים אמן) לע"ן (לעילוי נשמת) מר בעלה שמואל ביגה בן שרה 4 אדר א' 5722 תנצב"ה (תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)

Bn. Roza ('en mübarek kadın' olsun, âmin) tarafından eşi, Sara oğlu Bay Şmuel Bega'nın ruhunu yüceltmek için kutsal cemaate bağışlandı. 4 birinci Adar 5722 [8 Şubat 1962] Ruhü ebedi yaşam yumağına bağlı olsun. {IJM.T.70.2013}

136 p בס"ד (בסיעתא דשמייא) לע"ן (לעילוי נשמת) שנת 5665. Elishay Eliezer שנת 5761 Tanrı'nın izniyle, ruhunu yüceltmek için. Yıl 5665 [1904/5] Elişay Eliezer. Yıl 5761 [2000/1]. {IJM.T.BI.11.2014}

Cemaat adı belirtilmeyen çeşitli objeler
(Kronolojik sıra)

- 137 tō כט לח[ודש] טבת ש[נת] ה'תרע"ח
5678 yılı Tevet ayının 29'u [13 Ocak 1918]. {IJM.21.?.}
- 138 tō נ"ע (נוחו/ה עדן) ב"ש (בא שמשו/ה) 23 שבט ש[נת] 5693
Mekâni cennet olsun. 5693 yılı 23 Şvat'ta [19 Şubat 1933] 'güneşi battı'. {IJM.T.103.2013}
- 139 tō הקדש לק"ק (לקהל קדוש) ממני שמואל אלאזראקי הי"ו (ה' ישמרהו ויחיהו) ש[נת] 5698
Resim 28
Ben Şmuel Alazraki'den (Tanrı onu koruyup yaşatsın) kutsal cemaate bağış. Yıl 5698 [1937/8]. {IJM.T.BI.2.2014}
- 140 tō [ב]ן שהם? נ"ע (נוחו עדן) ב"ש (בא שמשו) 12 לח[ודש] ניסן 5705
Şoham(?) oğlu (mekâni cennet olsun). 5705 Nisan ayının 12'sinde [26 Mart 1945] 'güneşi battı'. {IJM.T.21}
- 141 tō לע"נ (לעילוי נשמת) איסטרילייא אלאוף בת בוליסא פירלא מ"כ (מנוחתה כבוד) 22 תשרי 5721
Bulisa Perla kızı Estreya Alaluf'un (huzur içinde yatsın) ruhunu yüceltmek için. 22 Tişre 5721 [13 Ekim 1960]. {IJM.T.68.2013}

- 142 kö בע"ה (בעזרת ה' הק' [הקדש] לק"ק (לקהל קדוש) לע"נ (לעילוי נשמת) הנערה מרת לונא בת בכורה איסטרילייא מ"כ (מנוחתה כבוד) בת שמשון אבודר[ה]ם י"ו (השם) ישמרהו ויחיהו) 18 חשון 5678
Resim 22

Tanrı'nın izniyle, Şimşon Abudaram'ın ([Tanrı] onu koruyup yaşatsın) kızı, Behora Estreya (huzur içinde yatsın) kızı, genç yaştaki Bn. Luna'nın ruhunu yüceltmek için kutsal cemaate bağışlandı. 18 Hişvan 5678 [3 Kasım 1917]. {IJM.T.152.2013}

- 143 p הקדש לע"ן (לעילוי נשמת) הארוס הנבק"ש (הנפטר בקיצור שנים) אליעזר מזרחי בן ריינא נ"ע (נוחו עדן) ב"ש (בא שמשו) 24 לח[ודש] אייר 5679
Resim 42

Nişanlı iken erken yaşta vefat eden Reyna oğlu Eliezer Mizrahi'nin (mekâni cennet olsun) ruhunu yüceltmek için bağışlandı. 5679 İyar ayının 24'ünde [24 Mayıs 1919] 'güneşi battı'. {IJM.T.BH.3.2014}

İzmir tekstil koleksiyonu 325 parça içermekle birlikte, sadece 143 ithaf yazıtı belgelenebilmiştir. Geri kalan eserlere ithaf yazıtı eklenmemiştir veya eklenenler okunaksızdır. Her halükârda her biri şüphesiz büyük özveri ve itinayla bağışlanmıştır.

İzmir Tekstil Projesi

İzmir Yahudi Tekstil Mirasının Arka Planı ve Konservasyonu, 2012–2020

Proje Tanımı

İzmir tekstil projesi; törensel tekstil eserlerin sistematik envanter ve dokümantasyonunun oluşturulmasını ve bu eserlerde konservasyon için gerekli işlemlerin belirlenmesini amaçlayan bir tekstil konservasyon projesidir. Bu kapsamda, her bir tekstilin durumuna uygun bir konservasyon tedavi planı tasarlandı; eserin ihtiyaç duyduğu işlemler ve çalışmaya ayrılacak süre göz önünde bulundurularak önleyici ve onarıcı (müdahaleci) konservasyon dâhil, gerekli tüm konservasyon tedavileri sistematik biçimde gerçekleştirildi.

Söz konusu dokümantasyona dayanarak, 2014–2020 yılları arasında 352 tekstil eserin envanteri oluşturuldu ve 48 adet törensel tekstilin konservasyon çalışmaları tamamlandı. Her çalışmaya Helsinki Finlandiya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Konservasyon lisans programı Tekstil Eser Konservasyonu bölümünden 7–8 öğrenci katıldı. Projeyi bizzat ben (öğretim görevlisi ve tekstil konservatörü Bn. Anna Håkari) yönettim; öğrenciler hem benim hem İngiltere'den tekstil konservatörü Bn. Tarja Bennett denetiminde çalışmalar gerçekleştirdi. Öğrencilerin kısıtlı süre içinde projeyi verimli bir şekilde yürütmeleri için iki eğitmen gerekmektedir. Konservasyon çalışmaları tamamlanan tekstil eserler, restore edilen eski sinagoglardan birinde kurulacak müzede sergilenmek üzere korumaya alındı. Bu 352 tekstil eserin 266'sı karton kutularda depolanırken, geri

kalan 86 tekstil eser sinagoglarda bulunmakta ve bazıları hâlâ zaman zaman törensel amaçlarla kullanılmaktadır.

Yahudi kültürüne giriş

Projenin doğası gereği, çalışmaların gerçekleştirileceği kültürü tanımanın önemli olduğu düşünülürdü. Bu yaklaşım, farklı kültür ve geçmişlerden gelen objelerin korunmasında, özellikle de törensel tekstil eserler gibi objeler söz konusu olduğunda esastır. Projeye başlamadan önce öğrenciler, Yahudi kültürünün yanı sıra Yahudi törensel tekstillerin özelliklerini ve bunların nasıl yapıldığını öğrendiler. Konservasyon teknikleri bazı yönlerden diğer tekstil eserlerin konservasyonundan farklı olduğundan, öğrencilere ayrıca Yahudi törensel tekstillere özgü konservasyonun gereklilikleri de öğretildi.

Çalışmaların içeriği

2013 yılında tekstil konservasyon öğrencileri ile İzmir'e gerçekleştirilen ilk ziyarette, Bikur Holim ve Beit İsrail sinagogları ile Yahudi Hastanesi arşivindeki tekstil eserlerin ön işlemler için alınmasıyla çalışma başlatıldı. Çalışma çoğunlukla tekstil yüzeylerinin çöken sinagoglardan kaynaklanan toz, kir, çakıl ve larva kalıntılarından dikkatli bir şekilde temizlenmesini gerektiriyordu. Şalom Sinagogu'nda bulunan depolama kutularına yerleştirilmeden önce tekstil eserlerin tamamı fotoğraflandı, kataloglandı ve her birine envanter numarası verildi. Bu aşamada, tekstil eserlerin kurtarılıp temizlenmesine ilk önceliğin verilmesi nedeniyle, herhangi bir onarıcı konservasyon işlemi yapılmadı.

İkinci çalışma ziyaretinde, nezaket göstererek bize çalışma olanakları sunan İzmir Ekonomi Üniversitesi Moda Bölümü'nde uygulamalı çalışma gerçekleştirildi. Eserlerin her biri, taşıdığı önem ve konservasyon ihtiyaçları ışığında hazırlanan İlk Öncelik listesinden seçildi. Çalışma ayrıca, ilk üç yıl boyunca projeyi takip eden öğrencilerin bilgi ve becerilerinin yanı sıra ders müfredatını esas alan eylem planına da dayanıyordu. Bu süre zarfında her öğrenciye konservasyon tedavisi için bir eser verildi. Her eserin durumu farklıydı, kendine özgü sorun ve koşulları vardı. Bu nedenle her tekstile durumuna ve dokuma yapısına göre farklı işlem uygulandı. Üçüncü çalışma ziyaretinin sonu itibarıyla öğrenciler iki yıl içinde 19 törensel tekstil eserin konservasyonunu tamamlamışlardı.

İlk üç yıllık projenin ardından, dört ayrı çalışma ziyareti içeren yeni bir üç yıllık proje başlatıldı. İlk gruptaki öğrenciler mezun olmuşlardı ve yeni öğrencilerin böylesine çok kültürlü zor bir projeye hazırlanmak için tekstil konservasyonuna ait bazı temel becerileri öğrenmeleri gerekiyordu. Bu nedenle, ikinci döneme geçilmeden önce çalışmalara iki yıldan fazla bir süre ara verildi. Henüz başlangıç aşamasındaki projede daha yapılması gereken çok fazla iş olduğu için ikinci bir projeye başlamak büyük önem taşıyordu. 2017 ilkbaharında, İzmir Tekstil Projesi'ne yeni fon sağlandı ve çalışmalara devam edilebildi. İkinci üç yıllık projede 29 tekstil eserin konservasyonu gerçekleştirildi.

Sinagoglardaki tekstil eserlerin konservasyonu

Proje kapsamında kurtarılan törensel tekstil eserler, sinagoglardaki Yahudi ritüellerinde kullanılan Kutsal Mahfaza (Tevrat parşömenlerinin bulunduğu dolap) perdeleri, Tevrat elbiseleri, Tevrat kuşakları, *teva* (dua okuma kürsüsü)

örtüleri, dua şalları gibi dokumalardan oluşmaktadır. İyi durumdaki tekstillerin bir kısmı hâlâ kullanımdadır. Eserlerin birçoğu tavan aralarında ve benzeri kötü koşullarda saklanmıştı; bazıları da çöken sinagogların kalıntılarında kurtarıldı. Çoğu kötü durumdaydı. Kirli, kırışmış haldeydiler, üzerlerinde delikler vardı; hatta bazıları kötü saklama koşulları nedeniyle böceklenmişti. Tekstillerin bir kısmı nem, küf ve diğer zararlı unsurlara maruz kalmıştı.

Eserlerin çoğuna benzer temel işlemler uygulandı, ancak kullanılan yöntemler ve bunların yoğunluk ve uzunluğu tekstilin durumuna bağlı olarak farklılık gösterdi. İşlemler, bazı tekstillerde 20 saat, diğerlerinde ise 200 saatten fazla sürdü. Tekstil konservasyonu, acele veya hata kabul etmeyen meşakkatli ve zaman isteyen bir iştir. İlk aşamada tekstillerin tamamı, toz ve gevşek yüzey kirlerini gidermek için elektrikli süpürge kullanılarak düşük emiş gücüyle dikkatle temizlendi. Ardından, tekstildeki deliklerin giderilmesinin yolunu açmak amacıyla kırışık kısımlar düzleştirildi. Düzleştirme işlemi, tekstil liflerinin daha yumuşak olmasını ve bunun sonucu olarak liflerin daha az baskıya maruz kalmasını sağladığından, delik olmayan eserler de daha iyi korunmaları amacıyla düzleştirildi. Bu işlem aynı zamanda tekstillerin ileride daha fazla zarar görmesini de önleyecektir. Yapılan konservasyon işlemlerinin bir bölümü görünür olacağı için örneğin sarma dikişlerin temiz ve estetik açıdan düzgün olması önemlidir, tekstilin görünümünü etkiler.

IJM.T.BH-28.2014 numaralı Tevrat elbisesi, parlak kırmızı ipek kumaştan yapılmış olup, altın sırma ve değişik renklerdeki ipek sırmayla işlenmiştir. Gerek kenarlarda gerek bordo ipek kumaşla kaplı olan üstteki ahşap yuvarlağın etrafında sırma saçaklar bulunmaktadır. Astar kırmızı pamuklu kumaştan yapılmıştır.

Konservasyon Örnekleri

Tevrat elbisesi kötü durumdaydı; kırışık, kirli ve tozlu; genel yapısı büyük zarar görmüştü. Enine doğru boydan boya büyük bir yırtık ve birkaç küçük delik vardı. Atkı iplikleri açığa çıkmış, çözgü iplikleri görünür hâle gelmişti. Sırma işlemler lekeliydi, ipliklerinden bazıları gevşemişti. Üst yuvarlağın kumaşı kötü bir şekilde yırtılmıştı, bir kısmı eksikti.

Tevrat elbisesinin yüzeyi, tozu ve gevşek yüzey kirlerini gidermek için küçük başlıklı elektrikli süpürge ile dikkatli bir şekilde temizlendi. Astarın yüzeyi ek olarak, daha derine yerleşmiş kiri çıkarmak için Alron® kuru temizleme süngeriyile temizlendi. Tevrat elbisesindeki kırışıklıkları gidermek amacıyla nem

Resim. 49
IJM.T.BH-28.2014 numaralı Tevrat elbisesini desteklemek için yapılan sarma dikişin detayı.
Fotoğraf: Eveliina Holopainen

tedavisi uygulandı. Daha sonra sırma işlemler pamuklu çubuk ve yumuşak suyla temizlenerek ipliklere daha parlak bir görünüm kazandırıldı. Gevşemiş durumdaki tüm metal iplikler, az miktarda seyreltilmemiş Lascaux 498HV akrilik yapıştırıcı ile sabitlendi. Metal iplik saçaklar temizlendi; fırça ve yumuşak su yardımıyla düzleştirildi. Kumaştaki delik ve yırtıklar boyalı pamuklu destek kumaşı kullanılarak yapılan yamalarla desteklendi. Destek kumaşı, Gütermann Skala® polyester filaman ipliği ile sarma dikişler atılarak tutturuldu (Resim 49. Ayrıca bkz. Resim 33).

Üst yuvarlak, eski yırtık kumaşın üzerine yerleştirilen yeni bir kumaşla kaplandı. Bu Tevrat elbisesinin konservasyonu, bir konservasyon öğrencisinin 100 saatlik çalışmasıyla gerçekleştirildi.

IJM.T.145.2013 numaralı Kutsal Mahfaza perdesi, üzeri altın ve gümüş sırma işlemeli koyu mor ipek kadifeden yapılmıştır. Kararmamış olmaları bakımından altın sırma işlemlerin gerçek altından olduğu düşünülebilir. Perde mor pamuklu kumaşla astarlanmıştır. Tüm kenarlarında saçaklar ve üst kenarında perdeyi asmak için metal halkalar vardır. En üstte İbranice yazıtlar ile 5677 ve 5678 rakamları bulunmaktadır. Mahfaza perdesi kirli ve kırışık, bütünüyle aşınmış durumdaki kadife kumaşın üst kısmında iki delik vardı. Bazı metal iplikler hasar görmüştü; saçakların bir kısmı gevşemiş ve eksilmişti. Perdenin sol tarafında büyük bir stearin lekesi vardı.

Mahfaza perdesinin yüzeyi, gevşek kir ve tozu gidermek için her iki tarafa konulan sert naylon ağ üzerinden düşük emişli elektrikli süpürge ile temizlendi. Stearin damlaları, ütü ve yumuşak selüloz kâğıt yardımıyla çıkarıldı. Tüm

Resim 50
IJM.T.145.2013 numaralı Kutsal Mahfaza perdesinin metal iplikleri tutturuluyor.
Fotoğraf: Arja Jokiaho

paslı metal halkalar çıkarılıp, ön yıkamadan geçirilmiş doğal pamuklu bant üzerine dikilen 5 cm genişliğinde yeni Velcro® bantla değiştirildi. Yeni askı sistemi, polyester dikiş ipliği kullanılarak aralıklı atlama dikişle kumaşın arka yüzünün üst kenarına dikildi. Metal iplikler pamuklu çubuk ve doğal temizlik maddesi ile temizlendi. Gevşemiş saçaklar dikilerek yeniden birleştirildi ve nakıştaki gevşemiş metal iplikler Lascaux 498HV® akrilik yapıştırıcıyla yeniden tutturuldu (Resim 50. Ayrıca bkz. Resim 26). İki küçük delik, sarma dikiş tekniğiyle dikilen pamuklu kumaşla desteklendi. Bu konservasyon çalışması 56 saat sürdü.

Resim 51
İki konservasyon öğrencisi
IJM.T.26.2013 numaralı *teva*
örtüsü üzerinde konservasyon
çalışmaları gerçekleştiriyor.
Fotoğraf: Tarja Bennett

IJM.T.26.2013 (Resim 51) – İpek applike tekniği ve zincir işi metal iplik işlemlerle yapılmış kare şeklindeki bu *teva* örtüsü dört katmandan oluşmaktadır. Üstte; altın iplikle işlenip metal payetlerle süslenmiş İbranice yazıtlar bulunan

dikdörtgen bir siyah pamuklu kadife kumaş vardır. Bu parça, yeşil, kırmızı ve krem rengi ipek saten kumaştan yapılmış brokar applike işi daha eski bir tekstil üzerine dikilidir. Brokar tabakasının altında kırık beyaz bir pamuklu kumaş vardır. Tekstilin tamamı ise yeşil pamuklu kumaşla astarlanmıştır. Kenarları altın iplik ve payetlerden oluşan saçaklarla süslüdür.

Tekstil, fırça ve sert naylon ağ yardımıyla her iki taraftan vakum makinasıyla temizlendi. Metal iplikler doğal bir enzimle nemlendirilmiş pamuklu çubuklarla temizlendi. Gevşek çözgü ipliklerini bir arada tutan eski tamir dikişleri çıkarıldı. Bozulmuş ve birbirine dolanmış çözgü iplikleri spatula ve cımbız yardımıyla ayıklanıp düzeltildi. Çözgü ipliklerinden birçoğu gevşemiş ve kopmuştu.

Teva örtüsü, nemli pamuklu muslin ve polietilen örtüyle kaplı Sympatex® nem geçirgen membranla kırışıklıkları düzeltmeye yönelik nem işlemine tabi tutuldu. Tedaviden sonra tekstil, polistiren zemin üzerine tutturulup kurumaya bırakıldı. Tekstilin zarar görmüş ve zayıf bölgeleri yeşil pamuklu ve kırmızı ipek destek kumaşı ile desteklendi ve sarma dikişle bu bölgelerin güçlenmesi sağlandı. Dikiş için yeşil ve kırmızı Gütermann Skala® polyester monofilament iplikler ile bej Stabiltex® polyester gazlı bezden çekilen iplikler kullanıldı. Siyah kadifedeki küçük delikleri gizlemek için altına dört parça siyah viskoz kumaş yerleştirildi. Metal saçakların ve işlemelerin gevşek ve çözülmüş kısımları, polyester iplik kullanılarak sürfile ve atlama dikişlerle yeniden birleştirildi. Zamanın sınırlı olması nedeniyle sadece astardaki en ciddi hasarlar onarıldı, ardından yeşil pamuklu kumaştan koruyucu yeni astarla kaplandı. Bu *teva* örtüsünün konservasyonu için iki konservasyon öğrencisi 344 saatlik çalışma yaptı.

Bize unutulmaz deneyimler yaşattıran bu proje, öğrencilerin çeşitli tekstil malzemeleri ve farklı koruma yöntemleri konusunda büyük tecrübe kazanmalarını sağladı, onların özgüvenlerini artırdı ve konservasyon uzmanı olarak yetişmelerine yardımcı oldu. Proje sayesinde birçok harika deneyim yaşama fırsatını elde ettik.

Anna Håkari

Kıdemli Öğretim Görevlisi

Tekstil Konservatörü

Tekstil ve Organik Materyal Konservasyon Başkanı

Metropolia Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Konservasyon Lisans Programı

Helsinki

Kaynakça

- Ağaç, Saliha, and Dengin Serap. "The Investigation in Terms of Design Component of Ottoman Women Entari in 19th Century and Early 20th Century." *International Journal of Science Culture and Sport* 3, no. 1 (March 2015): 113–128.
- Barnai, Jacob. "Jewish Guilds in Turkey in the Sixteenth to Nineteenth Centuries." In *Jews in Economic Life: Collected Essays in Memory of Arkadius Kahan (1920–1982)*, edited by Nachum Gross, 133–148. Jerusalem, 1985 (Hebrew).
- . "On the Jewish Community of Izmir in the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries." *Zion* 47, no. 1 (1982): 56–76 (Hebrew).
- . *Smyrna, the Microcosmos of Europe: The Jewish Community of Smyrna in the 17th and 18th Centuries*. Jerusalem, 2015 (Hebrew).
- Barnai, Jacob, and Haim Gerber. "Jewish Guilds in Istanbul in the Late 18th Century." *Michael: On the History of the Jews in the Diaspora* 7 (1981): 206–226 (Hebrew).
- Bashan, Eliezer. "Contacts between Jews in Smyrna and the Levant Company of London in the Seventeenth and Eighteenth Centuries." *Jewish Historical Studies: Transactions of The Jewish Historical Society of England* 29 (1988): 53–73.
- . "The Economic Activity of the Jews of Izmir in the Seventeenth and Eighteenth Centuries." In *Jews in Economic Life: Collected Essays in Memory of Arkadius Kahan (1920–1982)*, edited by Nachum Gross, 149–168. Jerusalem, 1985 (Hebrew).
- Bora, Siren. *Bir semt bir bina: Karataş Hastanesi ve çevresinde Yahudi izleri*. İzmir, 2015.
- . *İzmir Yahudileri tarihi, 1908–1923*. İstanbul, 1995.
- Bornstein-Makovetsky, Leah. "Personal Names of Izmir Jews in Modern Times." In *Pleasant Are Their Names: Jewish Names in the Sephardi Diaspora*, edited by Aaron Demsky, 233–261. Bethesda, MD, 2010.
- Çakmak, Şakir, and Siren Bora. "The Portugal Synagogue: In Light of Its History and Architecture." *Art-Sanat*, 14 (2020): 39–70 (<https://doi.org/10.26650/artsanat.2020.14.0003>)

- Danon, Dina. *The Jews of Ottoman Izmir: a Modern History*. Stanford, 2020.
- Gerber, Haim, and Jacob Barnai (eds.). *The Jews in Izmir in the Nineteenth Century: Ottoman Documents from the Şari'a Court*. Jerusalem, 1984 (Hebrew).
- Hadar, Gila. "Bienvenida 'Blessed Be Her Who Comes' and Azebuna 'Does Good Deeds': Name-giving Patterns for Girls and Women in the Judeo-Spanish Diaspora." In *Pleasant Are Their Names: Jewish Names in the Sephardi Diaspora*, edited by Aaron Demsky, 209–232. Bethesda, MD, 2010.
- Juhasz, Esther (ed.). *Juifs sépharades de l'empire ottoman: aperçu de la culture matérielle*. Jérusalem, 1989.
- Juhasz, Esther (ed.). *Sephardi Jews in the Ottoman Empire: Aspects of Material Culture*. Jerusalem, 1990. Includes a 16-page summary in Turkish.
- Koç, Fatma, and Emine Koca. "The Clothing Culture of the Turks, and the Entari (Part 1: History)." *Folk Life: Journal of Ethnological Studies* 49, no. 1 (2011): 10–29.
- Levi, Avner, *History of the Jews in the Republic of Turkey: Political and Legal Status*. Jerusalem, 1992 (Hebrew).
- . "The Jews of Turkey on the Eve of the Second World War and during the War." *Pe'amim: Studies in Cultural Heritage of Oriental Jewry* 29 (1986): 32–47 (Hebrew).
- . "'Shavat Aniiim': Social Cleavage, Class War and Leadership in the Sephardi Community – The Case of Izmir 1847." in *Ottoman and Turkish Jewry: Community and Leadership*, edited by Aron Rodrigue, 183–202. Bloomington, 1992.
- Micklewright, Nancy. "Late-Nineteenth-Century Ottoman Wedding Costumes as Indicators of Social Change." *Muqarnas*, 6 (1989): 161–174.
- Morcillo Rosillo, Matilde. "La ocupación griega de Esmirna y sus repercusiones sobre la comunidad judía, 1919–1922." *World Congress of Jewish Studies* 11, B, vol.3 (1993): 195–202.
- Nahum, Henri, "The Jews of Smyrna at the End of the Nineteenth Century and in the Early Twentieth Century." *Shorashim Bamizrah* 4 (1998): 122–155 (Hebrew).
- Ovadia, Silvyo (curator). *Jewish Costumes in the Ottoman Empire*. Istanbul, 2000 (Turkish and English).

- Shwarzwald (Rodrigue), Ora. "First Names in Sephardi Communities." In *Pleasant Are Their Names: Jewish Names in the Sephardi Diaspora*, edited by Aaron Demsky, 191–207. Bethesda, MD, 2010.
- Tagger, Mathilde A. *Dictionary of Sephardic Given Names*. New Haven, 2015.
- Yıldırım, Onur. "Ottoman Guilds as a Setting for Ethno-Religious Conflict: The Case of the Silk-thread Spinners' Guild in Istanbul." *International Review of Social History* 47, no. 3 (December 2002): 407–419.
- Yetim, Fatma. "Embroidered Bindallı Garments Worn by Women in the Town of Beypazarı, Ankara." *Folk Life: Journal of Ethnological Studies* 47, no. 1 (2009): 20–31.
- The Bezalel Narkiss Index of Jewish Art, cja.huji.ac.il, s.v. Izmir.

